

UNE MÉDAILLE BRUXELLOISE

Jean Claude Orban

La description de celle-ci ne peut se comprendre que si on la situe dans un ensemble de données particulières qui ont justifié son édition.

Le Cadre historique

En 1986 était frappée à Bruxelles une médaille commémorant le 800ème anniversaire de la naissance, en 1186, d'une congrégation hospitalière et la fondation d'un hôpital destiné à s'occuper plus particulièrement des malades indigents.

Bruxelles à la fin du Haut Moyen-Âge se développe d'abord autour d'un premier port fluvial sur la Senne dans ce qui s'appelait l'Île Saint Géry.

Les Halles Saint-Géry actuelles sont implantées là où s'élevait jadis l'église Saint-Géry. L'église s'élevait au centre des îles formées par les bras de la Senne. C'est cette église qui accueillait les reliques de sainte Gudule avant qu'elles ne soient transférées, au milieu du 11e siècle, dans la future cathédrale qui porte aujourd'hui son nom. L'édifice gothique de la fin du Moyen Age, St Géry, fut démoli entre 1798 et 1801, sous le Régime français.¹

Un castrum avait également été édifié entre deux bras de la rivière Senne près de cette église qui deviendra chapelle ducale car Charles de France, duc de Basse-Lotharingie y installa sa résidence principale.

Ce noyau commercial ou d'affaires va s'étendre rapidement vers deux collines voisines, celle du Coudenberg, l'actuelle place Royale, et celle du Treurenberg où s'est édifiée l'église St Michel qui deviendra la Collégiale St Michel et Gudule

Il est bien établi que Bruxelles s'est développée au départ de 3 noyaux distincts, l'un situé dans la vallée de la rivière Senne (sous-affluent de l'Escaut), les 2 autres sur les collines immédiatement voisines. Dans le bas, le petit port établi sur la Senne prend progressivement de l'extension tandis qu'un quartier commerçant et artisanal s'étend autour d'une église consacrée à Saint Géry. Sur la colline dite Coudenberg, un château fort est édifié par les comtes de Louvain (qui prendront plus tard le titre de ducs de Brabant) tandis que la colline d'en face voit l'oratoire consacré à l'archange Michel se transformer au milieu du 11e siècle en collégiale des Saints-Michel-et-Gudule.²

L'histoire des comtes de Louvain et de Bruxelles débute en fait au Xe siècle. Lambert Ier, fils de Regnier III, comte de Hainaut, devient le premier comte de Louvain en 988 et de Bruxelles en 998. Avec Henri I, ils prirent le titre en 1183, par décision de l'empereur du Saint Empire Germanique Frédéric Barberousse, de Duc de Brabant.

Bruxelles qui a fêté son millénaire officiel en 1979 compte au XIe siècle environ un millier d'habitants. La ville manifeste rapidement un besoin d'équipements sociaux car les échanges commerciaux prenant de plus en plus d'ampleur, voient affluer beaucoup de voyageurs mais aussi de pèlerins en route pour Compostelle, Rome ou la Palestine avec les Croisades.³

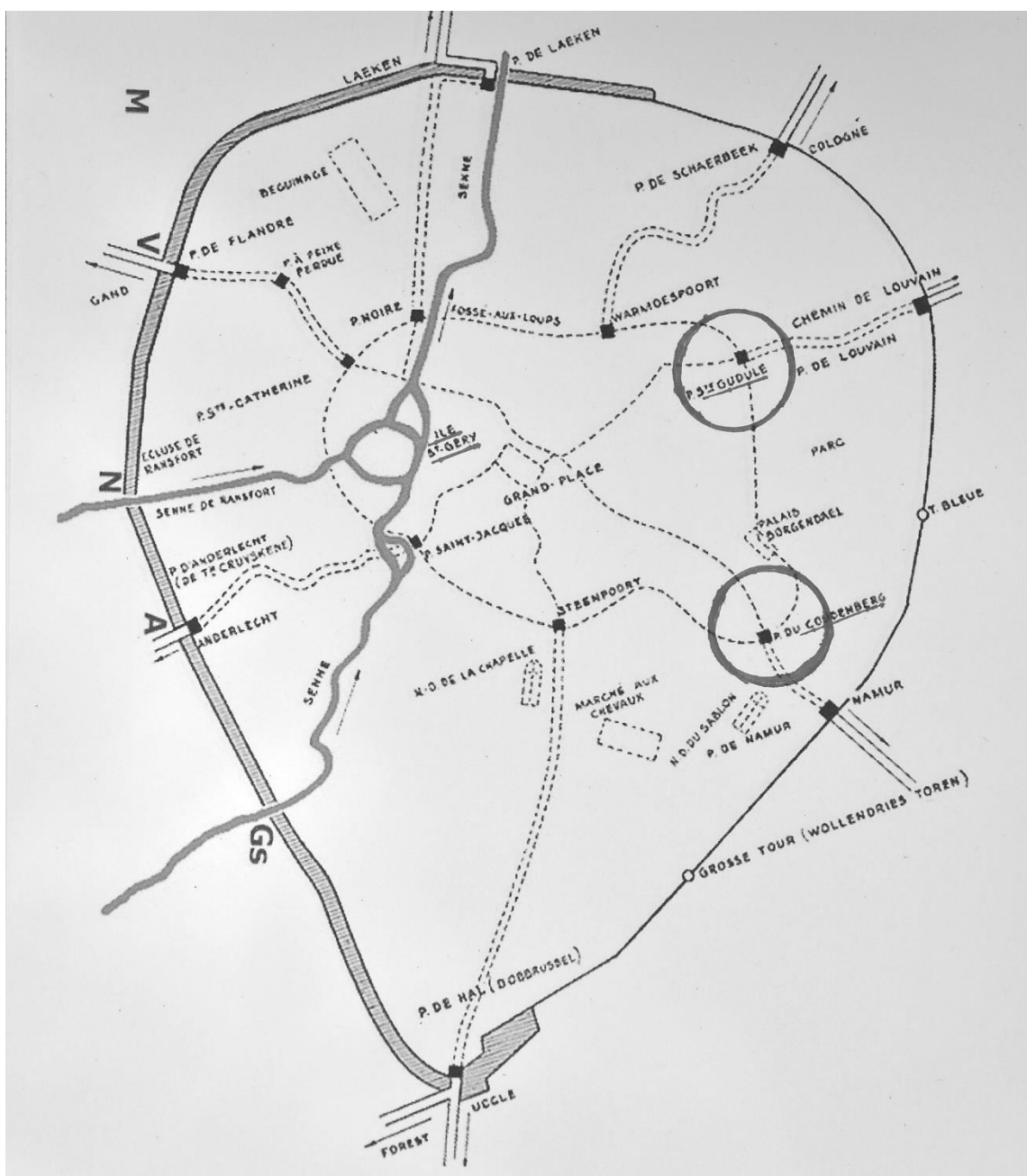
Au début du XIIe siècle, dans le voisinage de l'église St Michel et dépendant de son Chapitre s'installe vers 1114 le premier hôpital de la ville : l'hôpital de Notre-Dame et des XII apôtres. Très rapidement les bourgeois de la ville fondent à leur intention l'hôpital St Nicolas suivi d'un troisième quelques décennies plus tard et dans le même esprit, sur la colline du Coudenberg, l'hôpital St Jacques. Une léproserie s'établira enfin en 1174 en dehors des remparts sur le site actuel de l'hôpital St Pierre qui en gardera le nom.

¹ Site web : www.bruxelles.be

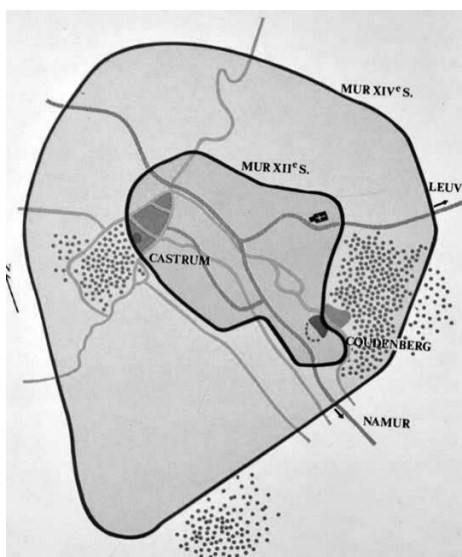
² Site web : www.bruxelles.be

³ Les sœurs Hospitalières Augustines de Bruxelles.

Les trois sites qui ont donné naissance à la ville de Bruxelles dans le Haut Moyen-Âge.

Zone d'expansion de l'habitat en cette cité primitive⁴

Pourquoi le millénaire officiel de Bruxelles en 1979 ?

Il est fait mention de Brocella en 695 lors d'une visite de l'évêque de Cambrai en ces lieux. En 966 un document (connu par une copie postérieure) parle de Bruocsella. La légende attribue enfin à Charles de Basse-Lotharingie la fondation de Bruxelles en 976. Un atelier monétaire au Xe s. y a frappé des deniers carolingiens avec en légende Brocsa (Brök- ou brouk- veut dire marais ; sella- ou sel = salle ou maison).

C'est à l'occasion de la fondation du chapitre de Sainte Gudule qu'apparaît pour la première fois en 1047 dans une charte du comte Lambert II de Louvain le nom de Bruxelles. 979, cette date précise a fait l'objet de nombreuses controverses ou polémiques suite à son choix pour officialiser la naissance de Bruxelles car elle ne se réfère à aucun document ancien ou sources archéologiques probantes mais cadre toutefois bien avec une période où cette cité existe.

187

Petites médailles frappées à cette occasion

⁴ Carte p.18, Le Palais de Bruxelles, Huit Siècles d'Art et d'Histoire, Crédit Communal 1994.

La Création d'une Confrérie

Une sorte de miracle eut lieu devant les nécessités de plus en plus impérieuses d'aider les plus miséreux qui étaient alors particulièrement nombreux. C'est un groupe de bénévoles constitué d'hommes et de femmes, de prêtres, de clercs ou de bourgeois qui se rencontrèrent pour porter secours aux pauvres et formèrent une sorte de confrérie spontanée sous la protection du Saint Esprit. A la violence des mœurs de l'époque coexistait probablement aussi un devoir de charité plus prégnant qu'aujourd'hui, généré sans doute par la peur du divin afin d'obtenir le pardon des fautes commises.

En 1186 l'évêque responsable de Bruxelles, Roger de Wavrin, évêque de Cambrai approuve la constitution et les actes fondateurs de cette confrérie. Cette date est reconnue aujourd'hui comme étant fondatrice de l'ordre des sœurs hospitalières Augustines et de l'hôpital Saint Jean à Bruxelles. À l'époque c'était encore une communauté double. Il faudra attendre 1207 pour que les frères sollicitent du pape Innocent III sa protection, ce qui est l'amorce du passage d'une communauté laïque à une communauté religieuse avec la création ultérieure de statuts réglant le mode de vie des religieux et l'organisation des soins. Restait à trouver un patrimoine pour le fonctionnement de l'hôpital.

À cette époque, la circonscription des territoires dépendants de l'autorité féodale ne correspond pas à celle de l'autorité ecclésiastique. Au partage de l'Empire de Charlemagne entre trois de ses petits-fils (Verdun 843) la Lotharingie, partie médiane de cette division se verra à son tour l'objet ultérieur de plusieurs ajustements territoriaux gardant toujours comme frontières nord-est l'Escaut et la Rhin. S'y trouve notamment le comté de Hainaut et le duché de Brabant.

Dans cette partition complexe, l'église qui avait constitué dès Clovis ses entités diocésaines, après l'effondrement de l'empire romain et au sortir des grandes invasions, organisa un de ses trois sièges épiscopaux dans ce qui s'appellera le Duché de Basse-Lotharingie, à Cambrai le principal, les deux autres étant Liège et Utrecht.

Le diocèse de Cambrai sera donc le siège de l'évêque ayant autorité à Bruxelles jusqu'en 1801, bien qu'une réorganisation religieuse sera demandée au pape par Philippe II pour nos Pays-Bas espagnols, en 1559, ne créant qu'un diocèse indépendant à Anvers et à Malines villes plus importantes que Bruxelles, l'évêché de Cambrai ne conservera plus que quatre archidiaconats, Cambrai, Valenciennes et aussi le Hainaut et le Brabant.

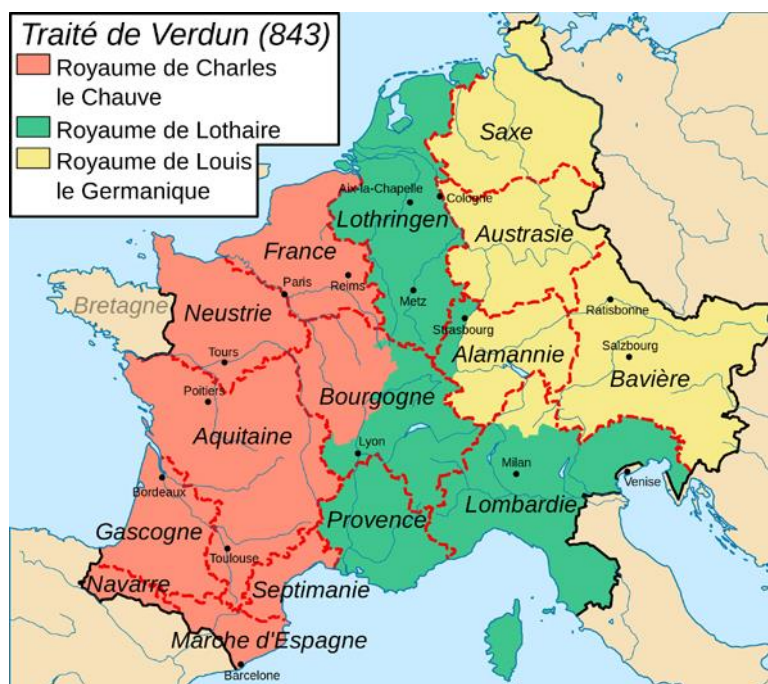
Sous le régime français pendant le Consulat, le concordat de 1801 réorganisera la répartition territoriale épiscopale en les faisant correspondre aux limites départementales administratives. Le département de la Dyle (Chef-lieu Bruxelles) et des Deux Nèthes (Chef-lieu Anvers dont le diocèse disparaît -pour renaître en 1962-) agrandiront le diocèse de Malines.

En 1961 l'archidiocèse de Malines est nommé Malines-Bruxelles, tel que nous le connaissons aujourd'hui, et la collégiale St Michel et Gudule devient la deuxième cathédrale de l'archidiocèse.

Le concordat signé le 15 juillet 1801 entre le pape Pie VII et le Premier Consul Napoléon Bonaparte met fin aux guerres civiles et religieuses héritées de la révolution. Tout en reconnaissant la religion catholique comme celle de la majorité des français (et des belges annexés), il met l'Eglise à son service pour renforcer son régime. Celle-ci renoncera à vouloir récupérer les biens du clergé saisi pendant la révolution, en contrepartie le gouvernement s'engage à rémunérer les ministres du culte catholique ainsi que ceux des autres confessions représentées en France. Il limite aussi l'autorité du pape et le pouvoir du Saint-Siège sur les églises nationales et sur les chefs d'Etat.

Le partage de l'Empire de Charlemagne

Le Duché de Basse-Lotharingie vers l'an Mil

Édification d'un Hôpital de Nécessité

Les ressources d'une confrérie laïque ont dû être assez maigres au début de l'aventure mais les nécessités étaient telles que par des dons, des legs, des cotisations ou aides du Duc, l'édification eut lieu. Une charte émanant d'Henri I constate d'ailleurs qu'en 1195 un hôpital est déjà fondé. Il se situe près de la place St Jean de Bruxelles entre la rue St Jean et la rue de l'hôpital. Il y restera jusqu'en 1843. En 1204, l'hôpital du St Esprit, selon l'appellation initiale que se donnait aussi la confrérie au début de sa formation, se mettra sous la protection de St Jean Baptiste. Référence sans doute au modèle entre tous : l'hôpital Saint Jean de Jérusalem. Ou est-ce l'homme du moyen-âge qui mettait Saint Jean Baptiste en valeur en tant que prédécesseur du Christ ?

Un des plus vieux sceaux de la ville de Bruxelles détenu dans les archives de la CPAS de Bruxelles est le Grand Sceau de l'hôpital St Jean daté de 1324. Il représente le baptême du Christ entouré à gauche de St Jean Baptiste et sans doute d'un ange à droite.

Premiers statuts

Si la place des institutions de soins dans la cité est de répondre à des besoins sociaux, elle doit aussi se soumettre à certaines règles pour assurer son bon fonctionnement : organiser les admissions, gérer le patrimoine et l'entretenir afin d'avoir les moyens matériels quotidiens pour apporter de l'aide aux malades. Souvent le clergé de la ville assume cette tâche. Mais un règlement interne à ces Hôtels-Dieu doit également être mis en place pour organiser la vie communautaire et la mission hospitalière qui est réservée impérativement et exclusivement aux pauvres.

En 1211 est élaboré un statut extrêmement détaillé, il comporte 36 articles, écrit en latin, répartis en 3 chapitres reprenant les lignes directrices du mode de vie des frères et des sœurs, de la gestion de l'hôpital et de l'organisation des soins aux malades. Ces statuts sont les plus anciens connus dans nos contrées, France comprise, et en ont inspirés bien d'autres.

La lecture de ces règles est assez édifiante tant sont envisagées dans le détail, tout ce qui est nécessaire pour faciliter la vie communautaire et le bon fonctionnement de l'hôpital. Un maître est nommé, assisté d'un conseil de frères et de sœurs mais la plus haute autorité reste celle de l'évêque qui intervient surtout dans la nomination des successeurs locaux. Il est de plus en plus évident que de laïque qu'elle était, cette confrérie est en train d'évoluer vers le mode religieux et ce sera chose faite en 1245 où elle décide de suivre la règle de Saint Augustin.⁵ Avec le remplacement des frères par des *clercs* à partir de 1450, les sœurs assument l'ensemble des tâches, La réforme de 1500 est le début d'un renouvellement spirituel et les Augustines bruxelloises sont invitées à la réorganisation de plusieurs hôpitaux d'autres villes.

Servir Dieu en servant les pauvres sera une de leur devise.

⁵ Les sœurs Hospitalières Augustines de Bruxelles.

Dessin de couverture illustrant les divers documents d'invitations au jubilé de 1986

Saint Augustin (354-430, d'origine berbère, conversion en 387, le plus grand philosophe Chrétien) a écrit un ensemble de textes afin de régler la vie religieuse de communautés pieuses, notamment celles qui se vouent à la garde des malades et au service des hôpitaux. Cette Règle est basée essentiellement sur le dévouement et l'amour des autres.

L'évolution au travers de l'histoire

Le but de cette description n'est pas de faire l'inventaire de toute l'évolution de cette congrégation ou de l'hôpital au travers les siècles et qui porterait notamment sur les changements des moyens et méthodes de soins ou simplement encore sur les modifications apportées aux statuts organisant la vie communautaire, mais de rappeler les grandes lignes des événements qui font que l'histoire de cette institution est intimement liée à celle de la ville de Bruxelles.

Il faut souligner que cet hôpital progressera très rapidement tant au point de vue des moyens dont il disposera mais aussi par la qualité des soins distribués. Il deviendra d'ailleurs une des institutions hospitalières les plus réputées de l'occident à l'égal de l'Hôtel-Dieu de Paris, mais il fallait être Chrétien pour y accéder. Vers 1300 sa capacité d'accueil se limitait à moins de 20 patients, 150 ans plus tard elle pouvait en héberger une centaine.⁶

La vie monacale subira deux grandes crises au XVIe siècle au moment de la Réforme puis de la Contre-Réforme enfin au XVIIIe siècle sous Joseph II et avec la Révolution française. À ces deux époques, pour sans doute les mêmes raisons, enrichissement excessif, relâchement de la discipline et de la spiritualité, prise de pouvoir également excessif du monde religieux échappant ainsi au pouvoir civil, et aussi bien d'autres causes extrêmement complexes telles les rivalités politiques locales avec ou contre l'autorité du Vatican, à chacune de ces périodes une remise en ordre s'avérera nécessaire.

Paradoxalement si beaucoup de congrégations d'hommes ou de femmes disparurent dans ces moments difficiles surtout dans les ordres contemplatifs, Joseph II et les Révolutionnaires les estimant parfaitement inutiles, du côté des hospitalier(e)s il y eut peu de bouleversements. Sans doute en raison de leurs places essentielles dans la société. L'aide aux indigents est également de la responsabilité de l'autorité civile qui avait tout intérêt à les aider dans leur action sociale.⁷

⁶ Par W. Van Goubergen, Kredietbank, 1986.

⁷ Une Révolution du Monachisme en Belgique XIIIe-XVIIIe siècles, par Joseph Lemmens, Le CRI édition 2009.

L'autre événement majeur qui marque aussi l'histoire de l'hôpital St Jean est lié au XVIIe siècle aux guerres incessantes que mena Louis XIV vers nos contrées, pour conquérir les places fortes de nos Pays-Bas Méridionaux et aussi pour affaiblir le pouvoir des Pays-Bas Septentrionaux qui avaient déclarés leur indépendance en 1648. Après le traité des Pyrénées en 1659 Louis XIV estimant que les Pays-Bas du Sud lui revenaient par droit de succession ralluma la guerre à de multiples reprises.

C'est en 1695 qu'est déclenché le bombardement de Bruxelles. Le maréchal de Villeroy prend la tour de l'Hôtel de Ville comme repère pour le tir de ses canons. La Place Saint Jean qui est à deux pas de la Grand-Place sera touchée. Tout comme dans celle-ci, les destructions seront majeures dans plusieurs quartiers. Près de 4000 habitations seront détruites mais il y eut heureusement peu de victimes. De la même manière que l'on entamait la reconstruction du majestueux ensemble de la Grand-Place, l'hôpital fut restauré et pu continuer sa mission sur son site jusqu'au milieu du XIXe siècle.

Boulets de canon similaires à ceux du Maréchal de Villeroy, trouvés à Bruxelles

La révolution française quant à elle, provoquera de grandes modifications structurelles. Puisque la tutelle de l'état s'impose partout, l'autonomie des congrégations disparaît en même temps. Elles peuvent continuer à travailler mais à titre individuel et l'habit religieux est interdit. Leur patrimoine est confisqué, par contre un salaire est versé aux ex-religieuses. Si l'hôpital continue à fonctionner, c'est dans le dénuement et avec une surpopulation de malades ou de soldats blessés. Il dépendra maintenant d'une *Commission des hospices civils* créée par une loi du 17 octobre 1796.

Après la courte période hollandaise aussi difficile que la précédente, l'indépendance de la Belgique ramènera un grand soulagement au sein de la congrégation et dans le fonctionnement de l'hôpital.

Les déménagements

Mais les temps ont changés, le manque de places essentiellement et les premières exigences de la médecine apparaissent.

Toutes ces notions bouleversent bien des choses, elles amènent la Commission, qui existe toujours, à envisager la construction d'un nouvel hôpital car l'ancien ne répond plus à aucunes normes. Après 6 siècles d'existence le vieil hôpital Saint Jean (de la place St Jean) disparaît et une nouvelle construction sera érigée sur le boulevard Botanique et inaugurée en 1843. Même si la gestion ne leur incombe plus, il est impossible à cette époque de faire fonctionner un hôpital sans les sœurs.

L'hôpital St Pierre alors en rénovation y trouvera refuge provisoirement car un certains nombres de sœurs hospitalières y travaillaient déjà auparavant.

Toutefois la politique aux mains des libéraux sous Léopold Ier ne rendra pas la vie facile aux religieuses en raison d'un anticléricalisme dur qui prônait la séparation totale de l'église et de l'état.

Importunée de plus en plus par une administration tatillonne, mais par contre soutenue par les autorités religieuses, par la bourgeoisie et la noblesse, et étant reconnue comme personnalité civile depuis 1809, la congrégation décide de retrouver son autonomie, elle achète un ancien hôtel de maître à la rue des Cendres situé un peu plus bas et de l'autre côté du boulevard Botanique.

C'est l'hôtel Richmond où s'est tenu le bal de Wellington, la veille de la bataille de Waterloo.

Elles y établiront leur maison-mère en 1851 avec l'agrément de la Commission qui reconnaît leur indépendance. C'est la naissance de la première clinique privée de Bruxelles qui portera le nom d'Institut St Jean et Elisabeth pour la différencier de l'hôpital St Jean du Botanique. De grosses transformations seront nécessaires pour recevoir dans un premier temps 50 lits, de nouveaux bâtiments seront construits en 1890, on y installe notamment les premières salles d'opération.

L'histoire de l'actuelle Clinique Saint Jean est en marche et plus rien ne l'arrêtera pour s'adapter de façon constante aux nouvelles et permanentes exigences dues à l'évolution de la médecine.

La population visée n'est plus celle des pauvres mais plutôt la bourgeoisie, tous les habitants de Bruxelles. Sans revenus, il n'est pas possible d'avancer. En parallèle naissent d'autres projets.

En 1908 un terrain sera acheté pour y installer le home St Augustin pour personnes âgées et convalescents, il est situé à Jette et deviendra beaucoup plus tard le Centre Magnolia avec les mêmes missions.

La clinique s'étendra encore en 1925, en 1960 et en 1970 le couvent principal transféré aussi à Jette laissera sa place à l'extension d'autres bâtiments, ne laissant subsister qu'un petit couvent local.

En 1935 une polyclinique avait été ouverte rue du Marais (parallèle à la rue des Cendres).

Une école d'infirmière St Pie X est installée sur le site en 1952, la clinique étant le lieu des stages.

Dans les années 60 une nouvelle maison est créée à Ohain pour l'hébergement des handicapés. Un centre de retraite et aussi de formation y sera également installé.

Enfin en 1969 est créé « l'ASBL clinique St Jean » à qui la congrégation confie la gestion de l'institution par bail emphytéotique ouvrant ainsi à des laïcs de tous horizons le pouvoir organisateur.

Il faut noter que le site de l'hôpital St Jean du Botanique restera occupé par l'hôpital St Pierre jusqu'à la fin de la rénovation de son site propre en 1935. Après son abandon, le bâtiment du Botanique sera désaffecté puis occupé temporairement par une caserne militaire et enfin démoli en 1952.

193

La modernisation de la clinique St Jean (l'ajout St Elisabeth ne se justifie plus) se terminera en 2004 (provisoirement ?) après d'énormes travaux notamment en façade du bd. Botanique. On peut dire que la clinique occupe actuellement, mis à part le parking Botanique au coin de la rue des Cendres et l'école Bischoffsheim au coin opposé rue de la Blanchisserie, la totalité de ce quadrilatère.

Enfin pour clore son extension, en 2008, l'institution reprend la clinique St Etienne (St Josse) pour y transférer son hôpital de jour, ce site étant entièrement consacré à ce type de pratique médicale.

La Clinique Générale St Jean offre à ce jour toutes les facettes et le meilleur d'une médecine moderne de qualité dans un cadre qui reste pour beaucoup enviable, celui d'une institution privée.

ASBL Clinique Saint Jean aujourd'hui

L'année jubilaire

Cette fabuleuse aventure commencée à l'initiative de quelques bénévoles au Moyen-Âge et qui s'est poursuivie tout au long des siècles par la volonté et le dévouement admirable d'un groupe de femmes décidées, méritait une reconnaissance officielle, ce qui fut fait en 1986.

L'organisation de ce jubilé se prolongea tout au long de l'année par une série de manifestations officielles, académiques et religieuses, à l'Hôtel de Ville, à la Cathédrale, au Palais des Congrès, avec pour chacune d'entre elles la présence de personnalités les plus représentatives de la ville ou du pays.

En l'an 1186 l'Evêque de Cambrai approuvait la fondation de la « Confrérie du St. Esprit ». C'est sous ce vocable que débuta la Congrégation des Sœurs Hospitalières Augustines de Bruxelles, qui fête cette année le 800e anniversaire de sa fondation, ce qui implique: 800 ans de service aux malades à Bruxelles.

Cette année jubilaire offre aux Augustines l'occasion d'approfondir le message qu'elles découvrent à travers huit siècles d'histoire et les invite à le traduire aujourd'hui dans notre monde en mutation.

Pour tous ceux qui oeuvrent à la clinique Saint-Jean, à Magnolia ou aux écoles de nursing, cette année est également l'occasion d'un retour aux racines des institutions, et d'une découverte de la riche tradition humanitaire qui leur sont propres. Cela constitue un encouragement et un défi.

- Un encouragement, car le fait de constater que les valeurs qui actuellement donnent élan et saveur à leur vie professionnelle, ont bravé pendant huit siècles les turbulences du temps.
- Un défi, car réincarner dans une société bouleversée une image ancienne et toujours nouvelle de l'homme, par des gestes simples, suppose une volonté commune et solidaire.

Ainsi donc, portés par l'expérience du passé, nous aborderons cette année jubilaire, en prenant conscience de notre mission d'aujourd'hui.

*Le passé vit en nous...
Aujourd'hui nous construisons le monde de demain.*

CALENDRIER DES ACTIVITES PRINCIPALES

- A. Certaines activités s'adressent à un public plus large, d'autres concernent les collaborateurs des institutions.
B. Le calendrier ne mentionne pas les activités traditionnelles (Fête de St. Nicolas, Concert de Noël, Fête des Mères, Célébrations liturgiques etc.). Celles-ci seront pensées dans l'esprit de l'année jubilaire.
C. Les carrefours « Inspiration de base » et « Manifeste » seront organisés dans chaque institution.

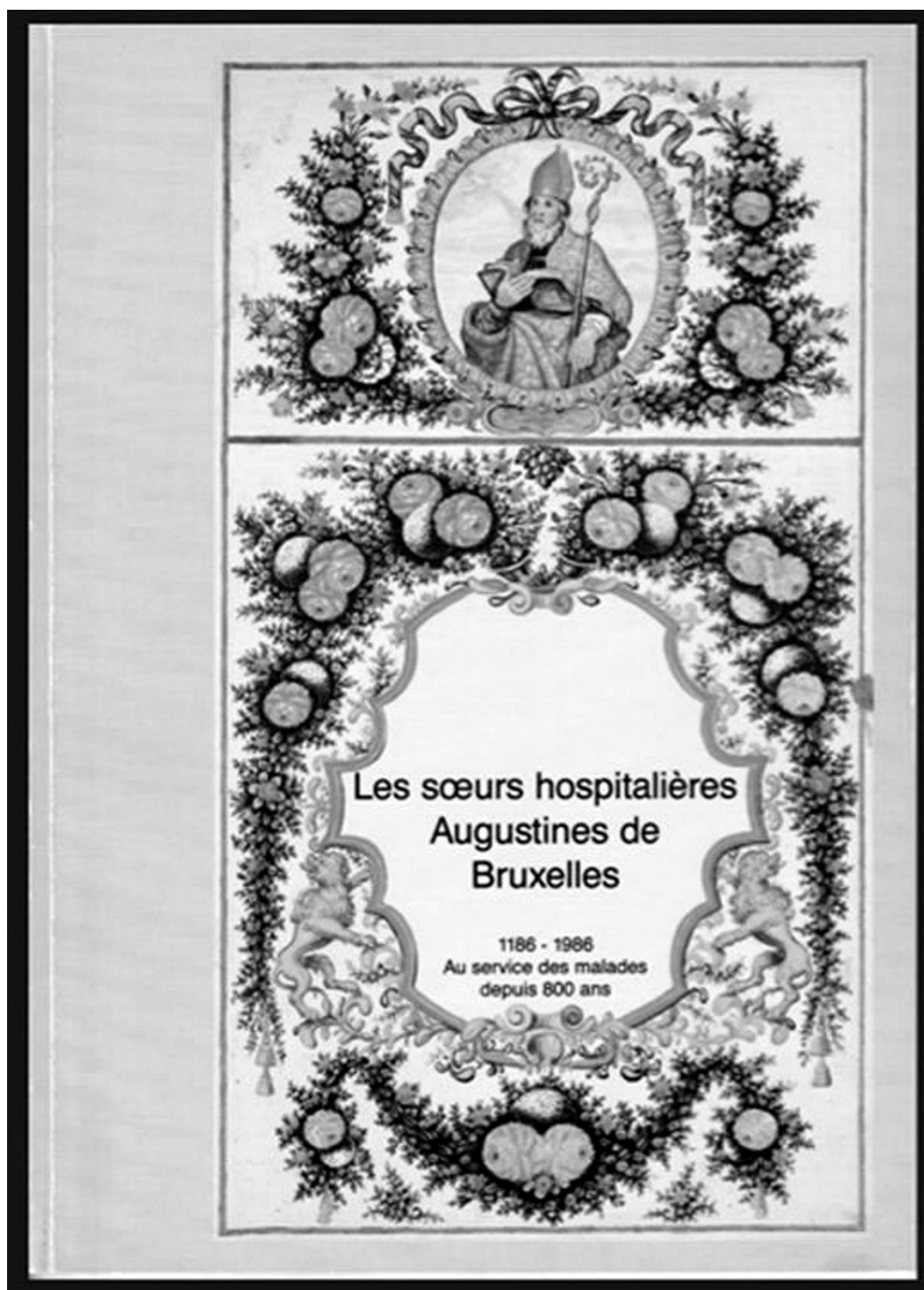
- Mardi 24 juin 1986: Célébration d'ouverture de l'année jubilaire pour tous les collaborateurs - à Magnolia et à St. Jean: eucharistie suivie de réception permanente chez les sœurs.
- Mardi 30 septembre 1986: Conférence de presse - Présentation de la brochure « 800 ans de Sœurs Hospitalières de Bruxelles ». Edition d'une médaille commémorative.
- Vendredi 10 octobre 1986: à 15 h.: séance académique au Palais des Congrès rehaussée de la présence de sa Majesté la Reine. Orateurs: -R.P. B. Bruning, O.S.A. -Prof. R. Dillemans, Recteur K.U. Leuven. Réception.
- Samedi 18 octobre 1986: à 9 h.: séance scientifique médicale, à 17.30 h.: Eucharistie à la Cathédrale, présidée par son Eminence le Cardinal Danneels. Réception à l'Hôtel de Ville.
- Mardi 21 octobre 1986: Journée d'étude pour les Ecoles de Nursing: « Formation en soins infirmiers: Dynamisme et perspectives ».
- Fin novembre 1986: Conférences: Saint Augustinus et son message actualisé - inspiration de base - manifeste (au sein des institutions)
- Janvier 1987: Rencontre oecuménique et Veillée de prière à la Clinique St. Jean.
- Février 1987: Carrefours et table ronde au sein des institutions.
- Mars 1987: Fête pour les patients dans les institutions.
- Jeudi 7 mai 1987: « 800 ans de médecine à Bruxelles » au Passage 44 - salle Auditorium.
- Samedi 20 juin 1987: « Garden Party » pour tous les collaborateurs des différentes institutions - à Magnolia.
- Mercredi 24 juin 1987: Clôture de l'année jubilaire.

Un Livre

A cette occasion sera publié une superbe et luxueuse plaquette reprenant largement toutes les étapes de l'histoire de l'hôpital St Jean et surtout l'évolution au travers les siècles de la congrégation des sœurs Augustines hospitalières de Bruxelles, évolution de ses statuts, de son mode de vie, de ses missions ou encore de sa place dans la société urbaine ou du pays.

C'est de ce livre que provient l'essentiel des informations concernant la congrégation et l'histoire de la clinique, reprises dans cet article avec l'autorisation de son auteur Walter Van Goubergen, aumônier à St Jean, que nous remercions vivement pour sa collaboration.

Une Médaille^{8 9 10}

Venons-y enfin, puisque tous les commentaires qui précèdent sont maintenant là pour expliquer sa création. Il semblait évident que pour pérenniser cet événement, cette commémoration de 800 ans d'existence, une médaille avait sa place pour en garder un souvenir concret.

D'autant que la congrégation depuis 1986, sur ces bientôt trente ans passés, est en train de s'évaporer par manque de vocation; à moins d'un revirement inattendu, d'un renouveau dans la recherche d'une spiritualité que notre époque par trop matérialiste a mis de côté.

Au départ d'un croquis utilisé en entête de plusieurs documents, invitations ou informations diverses, réalisés pour l'année jubilaire et symbolisant par le lavement des pieds, le dévouement de ces religieuses, la règle de leur mission quotidienne, servira d'inspiration à cette réalisation.

Un dessin plus élaboré, fut créé par Marcel Léonard de Soignies, architecte de formation mais aussi professeur de dessin au collège St Vincent de cette même ville. Il a contribué à l'édition de quelques autres médailles de circonstances ou d'anniversaires mais avec frappes très limitées.

Sur celle des Augustines:

Au droit, une religieuse de la Congrégation apparaît vêtue de l'ancien costume des sœurs lavant les pieds d'une dame de condition modeste qui tient dans sa main gauche ou présente une fleur en guise de remerciement. À ses pieds les accessoires nécessaires aux soins.¹¹

Sur le berceau de la voûte reposant sur deux superbes piliers, s'affiche la devise de l'ordre : EX TOTO CORDE¹².

Sur le pourtour: GASTHUISZUSTERS AUGUSTINESSEN ❖ SOEVRS HOSPITALIERES AUGUSTINES1186 -1986

196

Au revers, il allait de soi que le grand sceau de l'hôpital St Jean et daté de 1324 avait toute sa place. C'est sur la base d'une reproduction en plâtre de celui-ci que fut schématisée la deuxième face.

Le baptême du Christ debout dans le Jourdain par Saint Jean-Baptiste avec à sa droite un ange. Date à droite.

Sur le pourtour : +SANCTUS IOHANNES BAPTISTA+BRVOCSELLA, dans le sceau: S : HOSPIT : OHIS : BAPTS : IN : BRUCEL

Cette médaille de 60 mm fut frappée chez Fisch-Fonson, gravée par Van Winckel, sous les conseils avisés de Madame Dupont directrice à cette époque de ces ateliers très réputés qui ont malheureusement disparus aujourd'hui. Elle est signée du nom de l'auteur au bas : monogramme ML, en relief.

350 exemplaires au total furent édités, en bronze, en bronze argenté, en argent (40 ex), un en vermeil et deux pieds forts l'un en bronze, l'autre en argent. Le prix de vente était 650 FB (bronze) 800 FB (bronze argenté) 5.500 FB (argent). Quasi tous les exemplaires ont trouvés acquéreurs. Il en reste cependant quelques-uns, propriété du couvent.

⁸ XXI Congress International Federation of Medallist Art (FIDEM) Colorado Springs, Colorado, september 11-15, 1987, n° 70, p. 27.

⁹ Promoteur éditeur de la médaille J. C. Orban.

¹⁰ Exposition : Musée Numismatique et Historique Banque Nationale de Belgique Bxl . *Au Ciseau et Au Marteau*, 8 déc. 1989

¹¹ La Vie Numismatique (AEN), 37e année, n°1, R. Orban.

¹² Mgr. P. Lanneau, Bruxelles, auteur du croquis et de la légende épigraphique.

Étape et évolution du dessin dans le projet de création de la médaille.

h. leonard

C'est avec l'encouragement de Soeur Léontine (†2012) et grâce à son enthousiasme que l'édition de la médaille a pu être menée à bien en 1986. Docteur en médecine, elle fut directrice de la clinique pendant 25 ans.

C'est d'ailleurs aussi en raison de sa clairvoyance que l'année jubilaire a été mise sur pied, à une époque où elle préparait la création du futur premier service hospitalier de soins palliatifs à Bruxelles. Elle fut enfin Présidente de l'ASBL Clinique St Jean.

On peut dire que c'est grâce à son dynamisme et son énergie que la clinique a atteint le développement exceptionnel que nous lui connaissons aujourd'hui.

Étapes dans la gravure du sceau : de l'originale à la médaille, en passant par le plâtre et le plomb.

198

NB. Dans le même esprit qu'il existait en Europe au moyen-âge, une indépendance certaine des villes entre elles, les communautés des sœurs augustines qui naissent pour la plupart à cette époque, garderont une grande autonomie de fonctionnement. Au plus s'il devait exister une interdépendance entre plusieurs couvents, cela ne le sera jamais qu'au niveau régional sous la direction chaque fois d'une Mère Supérieure. Cette organisation sera le propre de toutes les communautés dans les principales villes de notre pays et ailleurs dans le monde.

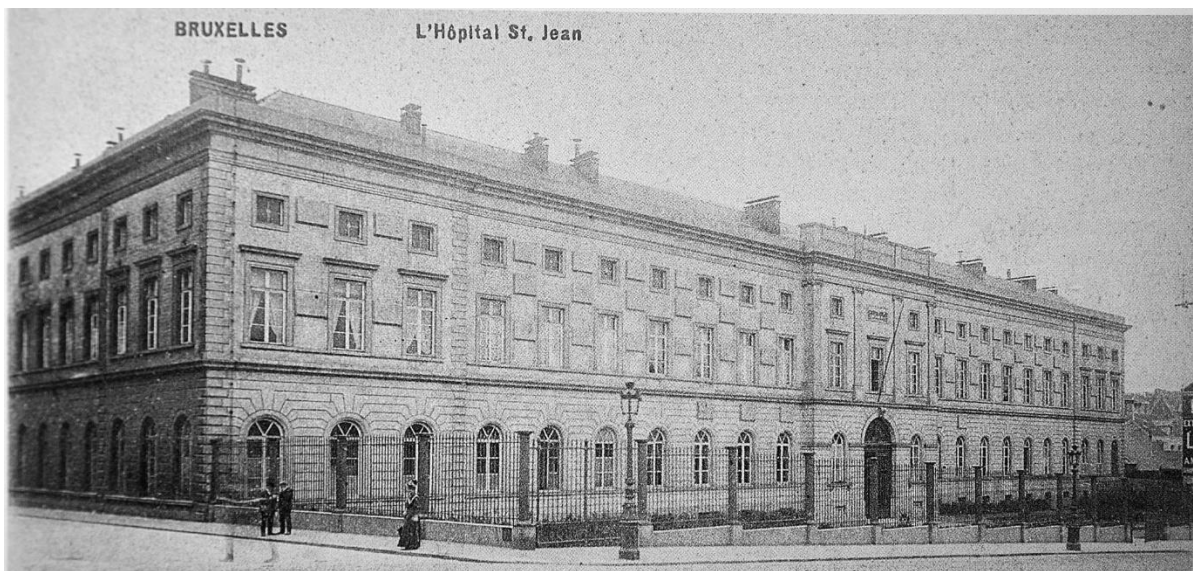

199

St Jean au Moyen-âge jusqu'à 1843 - Place St Jean - Reconstruction en 1695

Hôpital St Jean au Botanique 1843 à 1851

Institut St Jean et Elisabeth de 1851 à 1960

IN MEMORIAM RAYMOND GLORIE

Marc Vancraenbroeck

Raymond Glorie était né le 2 mai 1918 et est décédé le 10 juillet 2015.

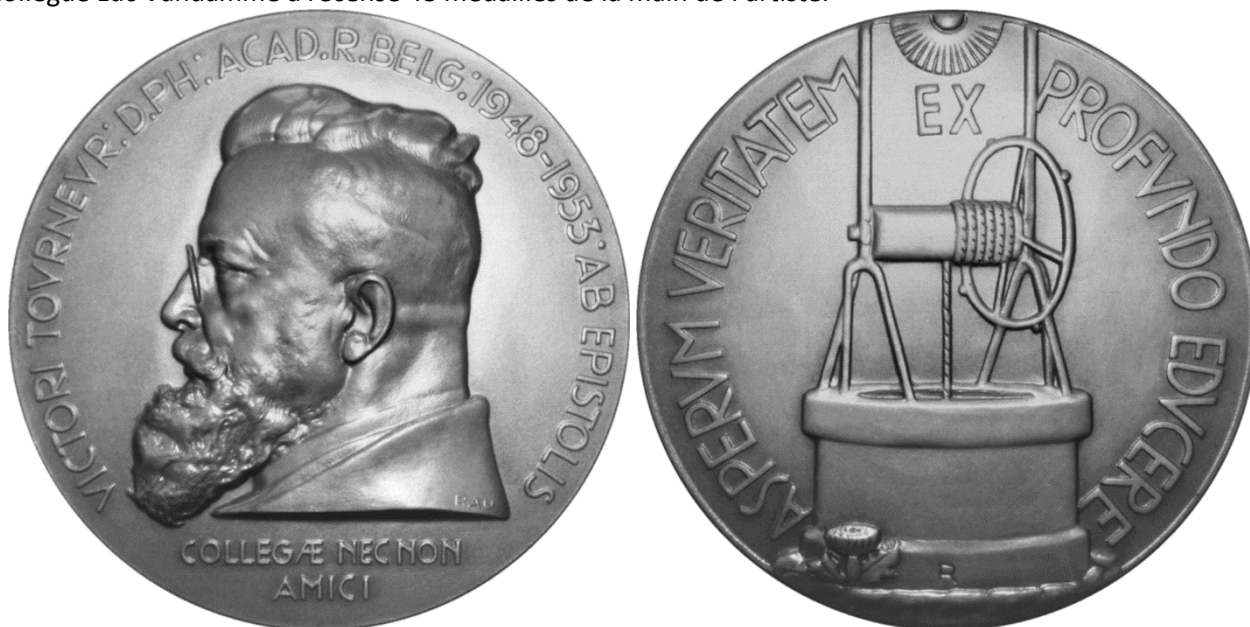
Artiste sculpteur, médailleur et dessinateur, il fut professeur à La Cambre de 1944 à 1970. Il débuta sa carrière artistique dans l'atelier de son oncle par alliance, le sculpteur médailleur Marcel Rau. Il approfondi ses connaissances dans les ateliers de Victor Servranckx et d'Antoine Pompe. Il entra dans l'atelier d'Oscar Jespers en 1939 à La Cambre et y créa ses premières médailles.

Dans ses statues et médailles, il employa la technique du modelage en terre cuite et du modelage retouché pour le bronze.

Raymond Glorie, outre ses talents de statuaire, fut un médailleur apprécié tant pour ses médailles coulées à tirage limité que pour celles frappées à de nombreux exemplaires.

Il fut également président d' « Uccle Centre d'Art »¹³ de 1981 à 2002 et de la section artistique et littéraire du « Cercle Royal Gaulois »¹⁴ de 1984 à 1994.

Dans son article sur les médailles de Raymond Glorie, paru en 1998 dans l'annuaire de l'E.G.M.P., notre collègue Luc Vandamme a recensé 48 médailles de la main de l'artiste.

201

Merkwaardig is dat de voorzijde is getekend met RAU en de keerzijde met R. In een gesprek dat ik persoonlijk met hem had, vertelde hij mij dat alle stukken gesigneerd met een R eigenlijk van zijn hand zijn, als afkorting voor Raymond. Werkend in het atelier van Rau werkte hij de ideeën uit van zijn oom maar mocht niet zijn handtekening plaatsen, wel de letter R.

Het is zeker de moeite om het door Marc geciteerde artikel eens te herbekijken. Raymond heeft bijvoorbeeld ook een ganse reeks sportmedailles gemaakt van een heel nieuwe techniek: een uitvoering in intaille waarbij de contouren van de figuren door een lijn in hol reliëf geaccentueerd worden. De medailles zelf waren ontworpen door schilder en graveur Emile Salkin (1900-1977).¹⁵

¹³ « Uccle Centre d'Art » est une association artistique fondée en 1922 regroupant des artistes demeurant ou travaillant dans la commune d'Uccle. Elle a compté parmi ses membres : Emile Lecomte, Léon Londot, Joseph Witterwulghé, Suzanne Cocq, Léandre Grandmoulin, Paul Dubois, Henri Quittelier et bien d'autres.

¹⁴ Le Cercle fut fondé en 1847 et est installé rue de la Loi, à l'arrière du théâtre du Parc.

¹⁵ L. Vandamme & D. Bernier, *Raymond Glorie, zijn numismatisch werk*, in het Jaarboek 1998 van het Europees Genootschap voor Munt- en Penningkunde, p. 195-248.

FIDEM - INTERIM MEETING - 16-19 juli 2015

De grote internationale kunstmedaille-federatie komt voor haar volgend congres naar België!

Van dinsdag 6 tot zaterdag 10 september 2016

in NAMUR en GENT

Zondag 11 september wordt voorbehouden voor post-congres activiteiten.

Gewoontegetrouw komt een deel van de staf met enkele gedelegeerden één jaar op voorhand de situatie ter plaatse bekijken. Van 16 tot 19 juli werden ze ontvangen en rondgeleid door de voorzitter van Fidem Belgium, Paul Huybrechts, bijgestaan door dochter Geraldine.

De eerste dag werd een hartelijk weerzien met diner in het Park Inn hotel van Leuven. De meesten waren bekenden van vorige congressen zoals president Philip Attwood, schatbewaarder Ana Pereira en algemeen secretaris Marie-Astrid Pelsdonck, in totaal een dertigtal hoge gasten.

U kan foto's bekijken op www.bobautrique.phanfare.com/6964343.

De volgende drie dagen kregen de bezoekers een voorsmaakje van wat hen in 2016 zal aangeboden worden. Musée Provincial des Arts Anciens du Namurois met conservator Jacques Toussaint waar in 2016 de medailletentoonstelling gepland is, de lokalen van de universiteit en de voornaamste hotels in hartje Namur.

In het recentelijk geopende 'Art-Valley 51' te Rotselaar, het paradepaardje van Paul Huybrechts, werden de eerste modellen getoond van de medaille-sculpturen, samengesteld door specialisten uit alle landen tijdens de workshops.

202

Even kuieren door Leuven onder leiding van onze voorzitter mocht niet aan het evenement ontbreken.

Receptie op het stadhuis door schepenen Vandevoort en Vansina verliep bijzonder openhartig. Fidem mocht gebruik maken van de indrukwekkende gotische zaal voor vergaderingen en besprekingen.

De laatste dag was een verplaatsing met een luxe autobus naar Gent voorzien waar stadsgidsen van de vzw Gandante klaar stonden voor begeleiding. De stad zal wel een bijzonder uitbundige indruk hebben nagelaten, midden in de Gentse feesten!

De imposante aula van de universiteit werd bezocht met het aanpalende peristilium waar in 2016 de meetings en de beurs zullen georganiseerd worden.

De delegatie toonde veel interesse voor de muntenroute waarover Mevr. Huguette Taymans een voordracht hield op de laatste algemene vergadering.

De interim meeting werd afgesloten met een privébezoek van president Attwood aan de premissen van 'De Oude Vismijn' waar op 10 september 2016 het groot slotbanket zal doorgaan om het congres FIDEM XXXIV af te sluiten.

De enthousiaste delegatie is tevreden huiswaarts gekeerd. Mij viel persoonlijk op: de familiale sfeer en de professionele aanpak van de gehele onderneming.

Bob Autrique

PORTRETMEDAILLES UIT DE VERZAMELING VAN ROBERT BLANSAER.¹⁶
Deel IV
Dr. STAUTEMAS Gabriël
P 23-02

203

Rau Marcel¹⁷ - z.d. - Fisch
Geslagen in brons na reductie van het model tot Ø 70 mm.

Voorzijde: Hoofd in profiel, kijkend naar links. Rechts ter hoogte van de hals 'Rau'
Keerzijde: Gemeenschappelijk: Langs de rand 'Achille Van Acker – Premier ministre'
 Boven in het midden een ingezet stuk waarop een arbeider, met naakt bovenlijf, aan een tandwiel draait.
 Variant A: Aan beide zijden van het ingezet stuk: '19 / 45'

¹⁶ Robert Blansaer is een Gentse verzamelaar van numismatische voorwerpen in verband met de socialistische beweging.

¹⁷ Rau Marcel: Elsene 1886 - 1966

Militant syndicaliste / Depute de Bruges / President du P.S.B. / Durante l'occupation & chef de la resistance / Ministre du travail & de la prevoyante sociale / Securite sociale & statut du mineur / Premier ministre / Redressement economique / Promotion du travail / Victoire du charbon

Variant B: Gouvernement 1954 1958 / A / J. Vercleyen, secretaire du conseil des ministres / en souvenir d'une bonne collaboration / Achille Van Acker / 20 – 4 – 1958.

Rand: Fisch & Cie

Bibliografie

Luc Vandamme & Daniel Bernier, *Marcel Rau, graveur van Leopold III*, in het *Jaarboek van het E.G.M.P.* p.53/121, n° 34.

P 23-03

*Brunet George-André - 1971 - Koninklijke Munt van België.
Geslagen in zilver na reductie van het model tot Ø 40 mm.
Voorzijde schaal 2:1*

204

Voorzijde: Buste in vooraanzicht. Op de afsnede G.A. Brunet
Keerzijde: C.R. – K.V. (Chambre des Représentants – Kamer der Volksvertegenwoordigers)
 Achille Van Acker / President – Voorzitter / 1961 – 1971.
Rand: zilverteken A950

VERMEYLEN August

Vermeylen August (Brussel 1872 – Ukkel 1945) promoveerde in 1899 tot speciaal doctor aan de Brusselse universiteit in geschiedenis en letterkunde. Hij werd er docent kunstgeschiedenis in 1901 en vanaf 1902 tot 1923 doceerde hij de geschiedenis van de Nederlandse letterkunde. Daarna was hij tot 1930 hoogleraar in de Nederlandse en moderne literatuur aan de Universiteit te Gent, waar hij van 1930 tot 1932 de eerste rector werd na de vernederlandsing.

Hij was van 1921 tot 1945 socialistisch senator.

Vermeylen was medeoprichter van 'Van Nu en Straks' (1896 – 1901) en 'Vlaanderen' (1903 – 1907) en stichter van het links georiënteerde 'Nieuw Vlaams Tijdschrift'. Sinds 1919 was hij lid van de Koninklijke Vlaamse Academie voor Taal- en Letterkunde.

Met vooruitziende blik verdedigde hij de visie dat de toekomst van Vlaanderen in Europees verband gezien moet worden en gebouwd moet zijn op culturele en economische krachten.

Ianchelevici Idel¹⁸ - 1945 - Fonson.

Geslagen in brons na reductie van het model tot Ø 60 mm.

- Voorzijde:** Buste in profiel kijkend naar links. Links langs de rand 'August Vermeylen'
Op de halsafsnode: Ianchelevici 1942
- Keerzijde:** 1872 1945
- Rand:** J. Fonson en fabrieksmerk

VOLDERS Jean

Jean Volders (Brussel 1855-1896) bankbediende bij de Nationale Bank. Doet in 1883 zijn intrede in het politieke leven. Als begaafd redenaar met een scherpe pen en een verbazingwekkend organisatietalent, legt hij zich volledig toe op de propaganda voor de Werkliedenpartij.

205

Medailleur en atelier niet vermeld - z.d.

Geslagen in wit metaal na reductie van het model tot Ø 30 mm.

Schaal 2:1

- Voorzijde:** Onder een geparelde rand '1855 Jean Volders 1896'. In het veld de buste in $\frac{3}{4}$ naar rechts.

¹⁸ Ianchelevici Idel: Leova 1909 – Maison Lafitte 1994

- Keerzijde:** Binnen een geparelde rand staat een gesluerde vrouw met in beide handen één lans waaraan een vlag wappert met het opschrift: 'Democratie Socialiste' bovenop één wangedrocht waaronder de vermelding 'Capital'.
- Rand:** effen met bovenaan een draagoog. (36 mm. met draagoog)

WAUTERS Joseph

WAUTERS Joseph (Roost-Krenwik 1875 – Ukkel 1929) doctoreerde aan de universiteit van Luik natuur- en scheikundige wetenschappen en werd er ook professor. Hij interesseerde zich echter aan de leefomstandigheden van de arbeidersklasse en stichtte onder andere het eerste anti-tering-dispensarium. Op 33 jarige leeftijd werd hij als lid van de socialistische partij verkozen tot lid van de Belgische Kamer van volksvertegenwoordigers (van 1908 tot 1912 en van 1914 tot 1929). In 1910 werd hij directeur van het socialistisch dagblad 'Le Peuple'. Tijdens de eerste wereldoorlog voerde hij spionage activiteiten uit en werd hiervoor in 1919 in Frankrijk benoemd tot officier in het Légion d'honneur. Werde minister van nijverheid en arbeid (1918 – 1921) en van nijverheid, arbeid en sociale voorzorg (1925 – 1927). Zijn belangrijkste verwezenlijkingen waren: de wet op het ouderdomspensioen, de wet op de acht uren-werkdag en een aantal wetten in verband met vrouwen- en kinderarbeid.

P 26-01

Dolf Ledel - 1919 - Fonson.

Geslagen in brons na reductie van het model tot 84 x 64 mm.

- Voorzijde:** Hoofd in profiel naar links. Links boven Dolf Ledel / 1929.
In een balk onderaan: 'Joseph Wauters / Ministre de L'Industrie et du Travail / 1918-1927 / Directeur du 'Peuple' / 1910-1920
- Keerzijde:** Boven de aangezichten van drie arbeiders in profiel zweeft een beschermende hand.
In het midden van het tafereel: 'Pour / que le / peuple / lise'
Onderaan links Dolf Ledel 29.
- Rand:** J. Fonson

Bibliografie

Luc Vandamme, *Dolf Ledel, filantroop & vrijmetselaar*, Herent, n° 5, p. 15/17.

P 26-02*Dolf Ledel - 1929 - Fonson.**Geslagen in zilver na reductie van het model tot 29 x 22 mm.***Voor- en Keerzijde:** idem als P 26-01 maar met zilvermerk 900 links langs de rand in het midden.**Rand:** effen met draagoog. (hoogte met draagoog 34 mm.)P 26-03*Medailleur en atelier niet vermeld - z.d.**Geslagen in zilver na reductie van het model tot 31 x 27 mm.**Schaal 2:1*

- Voorzijde:** In het veld de buste in profiel naar links gericht. Bovenaan langs de rand '1895 C.S.P.O.B. 1930 / Centrale des Mineurs du centre'. In de afsnede 'Joseph Wauters'
- Keerzijde:** Centraal in het veld is een mijnsite afgebeeld. Daarboven een mijnwerkershelm, een mijnwerkerslamp en mijnwerkerswerktuigen tussen XXXVE / Anniversaire. In de afsnede 'Hommage et Reconnaissance / aux Pionniers'.
- Rand:** effen en paddenstoelvormig met draagoog en draagring.

Medailles, zonder portretafbeelding, geschonken aan:

P 27-01

Medailleur en atelier niet vermeld - z.d.

Geslagen in verguld brons na reductie van het model tot Ø 70 mm.

- Voorzijde:** Langs de rand een samengestelde krans eikenbladen. In het veld "Ereprijs / Willy Claes / vice-eerste / minister / en / minister van economische zaken.
- Keerzijde:** effen
- Rand:** effen

P27-02 1

Leburton Edmond (Borgworm 1915 – 1997) was licentiaat in de politieke en sociale wetenschappen.

1946 – 1981: volksvertegenwoordiger / 1954 – 1958: minister van Volksgezondheid en het Gezin

1961 – 1965: minister van Sociale Voorzorg / 1969 – 1972: minister van economische zaken

1971 – 1973: voorzitter Belgische Socialistische Partij / 1971: minister van Staat

1973 – 1974: eerste minister / 1977 – 1979: voorzitter Kamer van Volksvertegenwoordigers

Medailleur en atelier niet vermeld - z.d.

Geslagen in wit metaal na reductie van het model tot Ø 79 mm.

- Voorzijde:** Midden in een parelrand, houden twee leeuwen, elk met een vaandel, een gekroond wapenschild vast met daarop een leeuw in profiel naar links. Onder aan op een bandrol 'L'Union fait la force / Eendracht maakt macht'
- Keerzijde:** Langs de rand 'Voorzitter van de Kamer van Volksvertegenwoordigers / Président de la Chambre des Représentants'. Binnen een parelring 'E. Leburton / Ministre d'Etat / Minister van Staat / handteken.
- Rand:** effen

P 27-02 2

Gelders Fr. (Vilvoorde 1905 – 1985) volksvertegenwoordiger

Rombaut Louis (Antwerpen 1911 – 1985) volksvertegenwoordiger

Aerts Jerome (Buizingen 1927 – 2008) onderwijzer, burgemeester, senator

Medailleur en atelier niet vermeld - z.d.

Geslagen in verguld brons na reductie van het model tot Ø 71 mm.

- Voorzijde:** gestileerde hand die een roos vasthoudt.
- Keerzijde:** Variant A: Kamer / van / Volksvertegenwoordigers : Fr; Gelders / 1949-1974 / Socialistische groep
Variant B: Senaat / Louis Rombaut / 1967-1977 / Socialistische fractie
Variant C: Senaat / Jerome Aerts / 1971-1977 / Socialistische fractie
- Rand:** effen

P 27-03

De Wulf Roger (Machelen 1929) was Vlaams politicus voor de SP. 1979-1981 minister van Gezondheid en nadien minister van Tewerkstelling en Arbeid in de Vlaamse regering.

*Medailleur niet vermeld - z.d. - Fisch-Fonson.
Geslagen in brons na reductie van het model tot Ø 70 mm.*

Voorzijde: het groot Belgisch wapenschild.
Keerzijde: Omgeven door een samengestelde eiken- en loverkrans,
 'Huldeblijk van de minister / van / tewerkstelling / en arbeid / Roger De Wulf'
Rand: Fisch-Fonson

210

P 27-04

Geschonken aan Achiël Van Acker

P 27-04 1

*Demanet Victor¹⁹ - 1957 - Fonson.
Geslagen in brons na reductie van het model tot Ø 70 mm.*

Voorzijde: buste van Albert I in profiel naar links. Ter hoogte van de hals rechts: 'Demanet Victor'

¹⁹ Demanet Victor: Givet 1895 – Elsene 1964

Keerzijde: Souvenir / de l'inauguration / du memorial / au roi Albert / en Principaute de / Monaco
A Mr A. Van Acker / premier ministre / 13 oct 1957

Rand: Fonson

P 27-04 2

*De Bremaecker Eugene²⁰ - z.d. - atelier niet vermeld.
Geslagen in zilver na reductie van het model tot 70 x 83 mm.*

Voorzijde: Onder een kroon de bustes van de vijf Belgische Koningen in profiel naar links.

Onderaan rechts: Eug. De Bremaecker / 21-9-1956

Keerzijde: Reconnaissance / à monsieur A. Van Acker / a la GLOIRE de la DYNASTIE BELGE / respectueux hommage et reconnaissance / de la NATION / 5 mars 1966 / Les plus grands mutilés de guerre combattants. Rechts onder zilverteken 925.

Rand: effen

P 27-04 3

*De Clerck Oscar²¹ - 1962 - Koninklijke Munt.
Geslagen in verguld tombak na reductie van het model tot 92 x 110 mm.*

²⁰ De Bremaecker Eugene: Brussel 1879 - 1963

²¹ De Clerck Oscar: Oostende 1892 – Sint Stevens Woluwe 1968

- Voorzijde:** Het gekroond wapenschild van Oostende gedragen door een meerman en een meermin. Eronder het Oorlogskruis 1940-1945 met palm. Onderaan rechts: Oscar De Clerck.
- Keerzijde:** Stad Oostende / Aan de heer Achiel Van Acker / Staatsminister / Voorzitter van de kamer van / Volksvertegenwoordigers / Oostende -, 10-3-1966
- Rand:** effen

P 27-04 4

*Van der Borcht Marc - 1961 - Fonson.
Geslagen in brons na reductie van het model tot Ø 81 mm.*

212

- Voorzijde:** Langs de rand 'Nationale Maatschappij voor de huisvesting' en drie sterren. In het veld een naar links lopende vrouw, in profiel, die een brandende schaal draagt. Rechts onderaan Marc V.D. Borcht.
- Keerzijde:** Langs de rand onderaan 'De raad van beheer' Bovenaan een gekroond (Belgisch?) wapenschild en twee maal drie sterren. In het veld een verhoogd kader waarin 'Betuiging van / erkentelijkheid aan / Dhr Van Acker Achiel / 1928-1973.
- Rand:** effen

P 27-04 5

*Medailleur en atelier niet vermeld - z.d.
Geslagen in brons na reductie tot 39x29 mm. en figuur geëmailleerd.*

Voorzijde: Biljarter aan biljardtafel.
Keerzijde: Royal / Billard Club / Brugeois / aan de heer / Achille Van Acker / Staatminister / 20 oct.68
Rand: gekarteld ovaal met draagoog en draagring.

P 27-04 6

*Witterwulghe Josef - z.d. - atelier niet vermeld.
 Geslagen in brons na reductie van het model tot 67 x 74 mm.*

Voorzijde: Een naakte man in profiel naar links, verplaatst een enorme rotsblok.
 Langs de rand rechts J. Witterwulghe
Keerzijde: Aan Achille Van Acker / De B.S.P. uit erkentelijkheid.
Rand: effen

213

WILLEM VAN ALSENOY

Oudaan 6, 2000 ANTWERPEN

Tel. & Fax 03 / 232.14.29

GSM 0495 / 51.10.16

E-mail : willem@vanalsenoy.com

Website : <http://www.vanalsenoy.com>

AAN- EN VERKOOP VAN MUNTEN
 REGELMATIG OPENBARE VEILINGEN
 GROTE KEUZE IN BOEKEN EN BENODIGDHEDEN

DE OMZWERVINGEN VAN EEN VERZAMELING STEMPELS VAN THEODOOR VAN BERCKEL NADER BEKEKEN

Lei Lennaerts.

Bij toeval is iets meer dan de helft van de penningstempels en enkele muntstempels van de bekende medailleur Theodoor Victor van Berckel bewaard gebleven. Dat is helemaal niet zo vanzelfsprekend als men bedenkt dat Van Berckel tijdens de woelige revolutiejaren aan het einde van de achttiende eeuw voortdurend met zijn bezittingen onderweg was in west- en centraal Europa.²²

Uiteindelijk kwam een deel van de stempels in Wenen terecht en bleef daar tot na de Eerste Wereldoorlog. In het kader van de herstelbetalingen werden de Oostenrijkers in 1919 via het verdrag van Saint Germain-en-Laye²³ verplicht om de stempels van Van Berckel aan de Belgische Staat terug te geven. De Oostenrijkse mijnbouwingenieur en numismaat Karl, Ritter von Ernst had vijftien jaar eerder uitgezocht welke stempels het betrof. Het waren allemaal stempels die direct betrekking hadden op de heerschappij over de Oostenrijkse Nederlanden.²⁴ Andere stempels die Van Berckel had gemaakt, bevonden zich in 1919 al lang niet meer in Wenen.

Naslagen op bestelling

Tientallen stempels die Van Berckel voor zijn indiensttreding bij de Brusselse Munt als zelfstandig medailleur in Rotterdam had vervaardigd of die hij tijdens zijn functie als Graveur-Generaal van de Oostenrijkse Nederlanden als particulier was blijven maken, had hij op zeker moment meegebracht naar zijn geboorteplaats 's-Hertogenbosch. Via vererving kwamen die stempels terecht bij een verre achterneef, A.J.M. van den Bogaerd. Deze vond het op zeker moment een goed idee ze beschikbaar te stellen om er voor verzamelaars naslagen op te maken²⁵. Voor dit doel verkocht hij de hele collectie rond 1862 aan de Brusselse Munt en vanaf dat moment zijn hiermee inderdaad naslagen van het werk van Van Berckel gemaakt.

Waarschijnlijk zijn er vóór 1919 ook met de “Weense” stempels naslagen geproduceerd. Tot op heden verschijnen hiervan regelmatig tinnen en af en toe koperen penningen op Oostenrijkse muntveilingen. Na 1919 waren alle stempels in Brussel en konden verzamelaars tot halverwege de twintigste eeuw naslagen bestellen. Tegenwoordig vinden we het niet meer zo vanzelfsprekend historische stempels te gebruiken voor moderne naslagen, hoewel het nog steeds voorkomt. Gelukkig gebeurt dat nog zelden met kwetsbare originele stempels. Immers zijn op die manier in het verleden veel stempels onherstelbaar beschadigd.

De naslagen uit de negentiende en de eerste helft van de twintigste eeuw zijn over het algemeen goed als zodanig te herkennen. Ze onderscheiden zich door een voor de achttiende eeuw ongebruikelijke afwerking, kunstmatige patina en het gebruik van tin of lood. Veel stempels zijn bovendien in slechte staat; ze vertonen breuken, verzakkingen, putjes en grove corrosievlekken. Deze onvolkomenheden keren uiteraard in de naslagen terug. Daarnaast gebruikten chef-graveurs aan de Belgische Munt, met name Leopold Wiener, regelmatig moederstempels van hun befaamde voorganger. Met enkele veranderingen aan het ontwerp en een nieuwe legende, ontstond zo een nieuwe penning.

²² Les dernières quinze années – Von Ernst

²³ Staatsvertrag von Saint-Germain-en-Laye von 10. September 1919, VIII. Teil. Wiedergutmachungen, Abschnitt II. Besondere Bestimmungen, Anlage II – IIc.

²⁴ Les Matrices et poinçons – Von Ernst,

²⁵ Provinciale Noordbrabantse 's-Hertogenbosche Courant, donderdag 24 maart 1859.

Figuur 1: Werkstempel voor de penning van de Universiteit van Leiden (1775) – Collectie Koninklijke Munt België

Het onderzoek naar de stempels

In 2007 en 2009 heb ik een aantal bezoeken gebracht aan de Koninklijke Munt in Brussel om daar de stempels te bestuderen. Het is tegenwoordig niet mogelijk de volledige oorspronkelijke stempelverzameling van Van Berckel te zien. Dat heeft verschillende redenen. Op 14 augustus 1910 brandde een paviljoen van de Wereldtentoonstelling in Brussel af, waarbij enkele tentoongestelde stempels van Van Berckel verloren gingen²⁶. Een andere reden is dat een klein deel van de stempels al sinds enkele decennia veilig in houten kratten geborgen zit, ergens diep in de kluizen van de Belgische Munt. Zo veilig dat ze niet raadpleegbaar zijn. Gelukkig bestaan er uitgebreide inventarissen van de stempels. In 1841 gaf de Belgische regering opdracht alle stempels van de Munt te laten inventariseren. De latere rijksarchivaris Charles Piot werd hiermee belast en hij bracht in 1861 een catalogus uit waarvan in 1880 een tweede druk verscheen²⁷. Rond 1904 publiceerde Karl von Ernst de eerder genoemde lijst van de stempels die op dat moment nog in Wenen waren. De bekende numismaat Alphons de Witte kwam in 1912 met zijn catalogus van alle stempels van de Belgische Munt²⁸. De laatste herziening van de eerdere catalogi zag in 1977 en 1985 het licht²⁹. Dit keer in de vorm van twee delen waarin het zogenoemde niet-monetair slaggereedschap (dus alle stempels met uitzondering van muntstempels) tot 1880 was opgenomen. Ondanks het feit dat een deel van de stempelcollectie ontoegankelijk is, heeft de Belgische Munt zijn zaakjes volgens mij beter op orde dan De Nederlandsche Bank. Van de stempels (die bij de Koninklijke Nederlandse Munt in Utrecht worden bewaard) zijn niet zulke mooie complete inventarislijsten voor onderzoek beschikbaar.

Onvoltooide Stempels

De gewone naslagen van bekende penningen uit het oeuvre van Van Berckel zijn als studiemateriaal niet zo interessant, zeker als er eigentijdse exemplaren beschikbaar zijn. Veel interessanter is de stempelverzameling zelf. Die bestaat immers niet uitsluitend uit matrijzen, maar ook uit opwaartse stempels (patrijzen), voorstudies en onvoltooide stempels.

²⁶ Catalogue des Poinçons et Matrices – De Witte, pagina 62, nr. 497

²⁷ Catalogue du dépôt des coins, poinçons et matrices - Piot, 1861

²⁸ Zie 26.

²⁹ Catalogus van de Patrijzen & Matrijzen van het Museum van het Munthof – Lippens, 1977.

Figuur 2: Onvoltooide proefmatrijs voor een nieuwe kroondaalder – Collectie Koninklijke Munt België

Een bijzondere categorie vormen de onvoltooid gebleven stempels. Bij uitstek zijn deze stempels het waard om bestudeerd te worden omdat het 'werk in uitvoering' is. Ze verraden veel over de manier waarop de medailleur zijn burijnen, beitels en ponsen hanteerde. Maar ook qua onderwerp zijn ze belangwekkend. Een mooi voorbeeld is een voorstudie voor een nieuwe kroondaalder die Van Berckel tijdens de regering van Jozef II maakte. Waarom het project vroegtijdig tot een eind kwam, is onbekend. Sommige stempels zien er kant-en-klaar uit en toch is er geen enkele afslag van bekend. Aan de vooravond van de Brabantse Omwenteling van 1790 was Van Berckel bijvoorbeeld bezig aan een aantal incompleet gebleven medaillestempels met de beeldenaar van keizer Jozef II. Een van deze stempels, waarvan uitsluitend tinnen en loden afslagen bestaan, behoort naar mijn mening tot het meest indrukwekkende dat Van Berckel heeft gemaakt en toch hebben weinig verzamelaars deze schitterende buste van de keizer ooit onder ogen gehad.

Figuur 3: Loodafslag van een onvoltooide portretstempel van keizer Jozef II (ca. 55 mm.)

Piot en de andere catalogussamenstellers hadden bij onvoltooide stempels vaak het probleem van de toeschrijving aan een stempelsnijder. En als al bekend was dat Van Berckel de maker was, kon men het onderwerp van de beeldenaar niet altijd duiden. Een voorbeeld hiervan is de stempelkoppeling die Piot veronderstelde van twee qua formaat vrijwel gelijke stempels. Ook de penningrand en de afsnede komen overeen en daardoor leken beide stempels op het eerste gezicht bij elkaar te horen. Piot gaf ze daarom in zijn stempelcatalogus de opeenvolgende nummers 1678 en 1679³⁰. Verzamelaars bestelden hier vervolgens een aantal bronzen, tinnen en een enkele zilveren exemplaar van (figuur 4). Een naslag is misschien niet eens het goede woord omdat de stempels waarschijnlijk niet eerder waren gebruikt. De voorzijde vertoont een tafereel dat vrij gemakkelijk in verband te brengen is met de Brabantse Omwenteling. Dat beide stempels niet af zijn blijkt bijvoorbeeld uit het ontbreken van tekst. De voorzijde heeft helemaal geen tekst en de keerzijde mist de tekst in de afsnede. Een grappig detail is dat de leeuw geen staart heeft. Op de keerzijde zien we een tombe met een treurende Minerva en dat roept meteen de vraag op wie er dan te betreuren valt. Alphons de Witte stelde zich die vraag ook en constateerde in zijn publicatie van het oeuvre van Van Berckel dat Piot er naast zat met zijn stempelkoppeling.³¹

Figuur 4: Voor- en keerzijde van twee onvoltooide stempels uit 1790 en 1792 (ca. 50 mm.)

De Witte twijfelde niet aan het thema van de Brabantse leeuw en dateerde die stempel rond 1790. Maar hij ontdekte ook dat de graftombe weinig met de Brabantse omwenteling te maken had. De legende “REIPUBLICAE IMPENDIT VITAM” (vrij vertaald *hij heeft het leven opgeofferd voor de Staat*) in combinatie met allerlei voorwerpen die de kunsten, wetenschappen, maar ook de krijgsmacht symboliseren, verwijst volgens De Witte naar de dood van een belangrijke persoon, vorst of hoge militair. Bovendien stelde De Witte vast dat zich bij de militaire trofeeën een standaard met een halve maan bevindt die op een overwinning op de Turken duidt. Toch ontging het De Witte dat er op het grafmonument een vaas staat met daarop een Habsburgse keizerskroon.

Naar mijn mening blijven er dan maar twee personen over waar deze kant van de medaille aan kan zijn opgedragen. Oostenrijk raakte vanaf februari 1788 betrokken bij een oorlog tegen de Turken. Daardoor had Jozef II zijn handen niet vrij om effectief te interveniëren toen de Oostenrijkse Nederlanden zich onafhankelijk dreigden te verklaren. In 1789 moest hij met lede ogen aanzien hoe de Belgen zijn heerschappij verwierpen en hoe hun vrijheidsstrijd een nagel aan zijn doodskest werd.

³⁰ Catalogue des Coins, Poinçons et Matrices – Piot, 1880, pagina 196.

³¹ Le Graveur Théodore-Victor van Berckel - De Witte, pagina 151 en 182.

Op 20 januari 1790, nog tijdens de Brabantse Omwenteling, overleed hij. “Reipublicae impendit vitam” zou op zijn zerk zeker niet misstaan hebben en toch denk ik niet dat Van Berckel Jozef II in gedachten had toen hij aan de stempel werkte. Van Jozef zijn geen overwinningen op de Turken bekend en de oorlog was nog aan de gang toen hij stierf. Dus geen Ottomaanse trofee bij zijn tombe.

En wie had Van Berckel de opdracht moeten geven voor zo’n penning? Zijn nieuwe werkgever, de regering van de Verenigde Nederlandse Staten, was blij dat ze van de gehate keizer af was en een opdracht voor eigen rekening lijkt me onwaarschijnlijk. Na de dood van Jozef II nam de geschiedenis een bijzondere wending. De Verenigde Nederlandse Staten gingen na een jaar aan ruzies ten onder en Peter Leopold, de broer van de keizer, werd de nieuwe heerser. Lang duurde zijn regering niet, want op 1 maart 1792 overleed hij geheel onverwacht. In zijn korte regeerperiode sloot Leopold II een verdrag met het Ottomaanse rijk en daarmee kwam een einde aan de laatste oorlog tussen de Turken en de Oostenrijkers.

Turkse trofeeën dus, niet op de vijand veroverd maar door vrede verworven. En daarom zegt mijn gevoel dat dit grafmonument aan keizer Leopold II werd opgedragen, waarmee de stempel rond 1792 te dateren is.

Literatuur :

- Les dernières quinze années de Theodore van Berckel – K. von Ernst, Uitgeverij Goemaere Brussel, 1895
- Les Matrices et poinçons gravés par Théodore van Berckel conservés à la Monnaie de Vienne, K. von Ernst, Brussel, 1904
- Catalogue des Poinçons et Matrices du Musée de l’Hotel des Monnaies de Bruxelles, Alph. De Witte, uitgeverij Goemaere Brussel, 1912
- Catalogue du dépôt des coins, poinçons et matrices de monnaies, médailles, jetons, sceaux, cachets et timbres appartenant à l’état, dressé en exécution de l’arrêté royal du 18 décembre 1841, Ch. Piot, Uitgeverij Heusner Brussel 1861
- Catalogue des Coins, Poinçons et Matrices de Monnaies, Médailles, Jetons, Sceaux, Cachets et Timbres (etc.) 2e Edition – Ch. Piot, Uitgeverij Lesigne, Leuven 1880.
- Catalogus van de Patrijzen & Matrijzen van het Museum van het Munthof, boekdeel I en II, Lallemand, Lippens, Thirion & van Keymeulen, Ministerie van Financien – Thesaurie – Koninklijke Munt van België, Brussel 1977
- Le Graveur Théodore-Victor van Berckel – Essai d’un catalogue de son œuvre – Alph. De Witte, Uitgeverij Ceuterink – Leuven 1909

218

Dit artikel verscheen reeds eerder in De Beeldenaar, 38e jaargang nr.5 (editie september/oktober 2014).

**INT. NUMISMATIQUE CIE
DESALDELER – CREMERS
VERKOOP – AANKOOP**

Antieke munten – Beleggingsmunten – Zilver – Goud –
Eretekens
Medailles – Bankbiljetten – Oude Aandelen – Heraldiek
Sigillografie – Boeken en numismatische benodigdheden
Op afspraak

Rue des Ecoles 23
5670 VIERVES
Tel & Fax. 060/399238

219TWEE NIEUWE MEDAILLES VAN FERNAND VANDERPLANCKE

brons, 90 x 65 mm

Plénitude de réflexions

219

brons, 75 x 70 mm

**Ecrin contenant
Les souvenirs de mes tendres années**

Fernand Vanderplancke, Em. Verhaerenlaan 11, 8670 Oostduinkerke. Tel. 058/234179 GSM 0475472925

GEZOCHT

De Stichting Geo Verbanck bezit een bronzen medaillon met een doormeter van 40 cm van de hand van Geo Verbanck. Wie staat hierop afgebeeld? Graag uw bevindingen melden aan Bob Autrique (autrique@glo.be).

220

**QUELQUES COMMENTAIRES SUR LA 3ÈME PARTIE DE
« PORTRETMEDAILLES UIT DE VERZAMELING VAN ROBERT BLANSAER »**

Marc Vancraenbroeck

Tout d'abord je suis reconnaissant à Gabriël Stautemas de présenter ces médailles qui ont trait au parti socialiste, sujet que feu notre collègue André Despretz avait abordé peu avant son décès.

Dans l'exposé paru dans Flash Médailles 3-62, figurent quelques erreurs que je voudrais rectifier.

1°) Henri Rolin: était professeur à l'Université libre de Bruxelles (U.L.B.) et non à la V.U.B. Bien que des cours en néerlandais fussent donnés à la Faculté de Droit dès 1890, ce ne fut qu'en 1963 que ces cours en néerlandais se généralisèrent dans toutes les facultés de l'U.L.B. Ce fut le 1er octobre 1969 que la V.U.B. se sépara de l'U.L.B., mais a conservé comme date de fondation, 1834, comme l'U.L.B. dont elle est issue.

2°) Guy Spitaels : est décédé à Uccle, le 21 août 2012.

3°) Emile (et non Emiel) Vandervelde : il étudia le droit à l'U.L.B. et non à la V.U.B. (voir Rolin).

NOG EEN BEDENKING VAN GABRIËL STAUTEMAS BIJ HET WIEL VAN PAZZI DE PEUTER

De medaille als jaargift van de Promotie 2013: Het Wiel van Pazzi De Peuter, is nu zowat een jaar uit en wie er commentaar op wou geven heeft dit intussen gedaan. Nu het stil is geworden rond deze uitgave kunnen we misschien even nuchter naar die medaille kijken en ontdekken hoe ons brein onze waarnemingen vervormt. In alle objectiviteit zien we op deze medaille, het woord WIEL uitgezonderd, niets dat ook maar op een wiel (verplaatst zich op een lijn t.o.v. de omgeving) of op een rad (verplaatst zich niet t.o.v. de omgeving) lijkt. Namelijk de twee essentiële voorwaarden om over een wiel of een rad te spreken ontbreken: de spaken en de naaf. Wat we in werkelijkheid zien is een reuze hoepel, samengesteld uit 12 segmenten en die niet in beweging is. Gezien zijn omvang en om de nodige stabiliteit te verzekeren is hij vermoedelijk in de grond verankerd. De twee naakte figuren gebruiken deze hoepel. Een plausibele verklaring zou kunnen zijn dat het hier gaat om twee bewegingskunstenaars (acrobaten) die aan deze hoepel hun act opvoeren (zoals de paaldanser gebruik maakt van een paal).

Les uit dit alles: opletten met interpretaties, ons brein doet het ongewild voor ons maar niet steeds correct.

EEN TERECHTE OPMERKING VAN MANU VANDORPE

De medaille is het kunstzinnige broertje van de munt. Niet de monetaire waarde of de zeldzaamheid primeert, wel het artistieke gehalte. Om die reden vind ik de opmerkingen en suggesties van Dhr. Karel Soudijn in Flash Medailles Nr. 3 van dit jaar terecht en inspirerend. Medailles worden te veel vanuit het oogpunt van de numismaat beschreven, over de artistieke dimensie die ze bijbrengen wordt zelden gesproken. Bij mijn intrede in de Promotie, een vijftiental jaar geleden, maakte ik een gelijkaardige opmerking. Waarom is er nooit een artikel waar men het heeft over de artistieke kwaliteiten van een medaille? Toen werd geantwoord dat men daar in het subjectieve belandt, en over smaken wordt niet gediscussieerd. Laat het dan subjectief zijn, perceptie kan ook verantwoord worden, en kan zodoende een debat uitlokken.

Iedereen kan reageren: emmvandorpe@gmail.com en liefst ook een kopie aan luc_vandamme@outlook.com

De redactie ontvangt graag artikels in die zin, een medaille moet niet altijd bekeken worden uitsluitend uit historisch oogpunt.

20e VERJAARDAG "PROMOTIE VAN DE MEDAILLE"

Didier Vanoverbeek

Sinds 1992 reikt de v.z.w. Promotie van de Medaille een kunstmedaille uit als jaargift aan haar leden. Naar aanleiding van de 20ste verjaardag van de vereniging werden in 2007 twee medailles vervaardigd, waarvan één in de Koninklijke Munt.

Luc Luycx graveerde de medaille met beeldenaar van Maurice Colaert naar een ontwerp van Gontran Toussaint. Het is een hulde aan Maurice Colaert, medestichter en juridisch adviseur van de Vereniging. Het was meteen ook de laatste grote kunstmedaille die in de Koninklijke Munt werd geslagen.

222

Beschrijving:

Voorzijde:

links, een silhouetportret van Maurice Colaert, naar rechts gekeerd, met rechts ervan de inschriften Maurice / Colaert en de data 1915 - 2006; onderaan, langs de rand "Cofondateur / logo PM / Medestichter".

Keerzijde:

centraal, het logo PM en het jaartal 1987 van waaruit een spiraal vertrekt die rechts eindigt bij het jaartal 2007

Opdrachtgever: v.z.w. Promotie van de Medaille te Grimbergen

Ontwerp en gravure: Gontran Toussaint (ontwerp) en Luc Luycx (gravure)

Gontran Toussaint (*Namen, 20 april 1989*) is een tekenaar en grafisch vormgever. Deze opdracht was zijn eerste medaillewerk.

Technische kenmerken

Gewicht: 270 g

Dikte: 5,70 mm

Diameter: 80 mm

Rand: glad

Metaal: donker gepatineerd tombak

Slagaantallen

2007: 142 (waarvan 130 genummerde exemplaren)

Onderwerp

Maurice Colaert werd geboren in Brussel op 15 juli 1915 en overleed in Anderlecht op 1 februari 2006. Beroepshalve was hij advocaat (sinds 1937) maar vanaf de jaren 1960 ging zijn belangstelling meer en meer uit naar de numismatiek.

Hij was lid van de volgende numismatische verenigingen:

- Numismates de Bruxelles (voorzitter van 1964 tot 1980);
- Alliance Européenne Numismatique (voorzitter van 1965 tot 1982);
- Cercle d'Etudes Numismatiques (medestichter in 1964, voorzitter van 1968 tot 1972);
- Koninklijk Belgisch Genootschap voor Numismatiek sinds 1962 (voorzitter van 1982 tot 1988);
- Promotie van de Medaille (medestichter in 1986).

Van 1964 tot aan zijn dood schreef hij talrijke artikelen en werken over munten en medailles. Vooral studies over de moderne numismatiek van het Koninkrijk België zijn goed vertegenwoordigd in zijn bibliografie.

Bibliografie

Flash Medailles 2007/3-32, p.64-67.

Muntkoerier, 2007 - 10, p.20-23.

Fiche KMB 820/784.

Necrologie Maurice Colaert (R. Van Laere) in RBNS 2006, p. 241-244.

JEGMP 2011, p. 199.

Van deze medaille zijn nog enkele exemplaren beschikbaar en ze hoort thuis in de ganse reeks jaargiften die de vzw Promotie van de Medaille al gemaakt heeft. Te bestellen bij de secretaris André Poels (zie kaft tijdschrift).

www.medailles-paulhuybrechts.be

Uw partner voor uw volgende penning- of medaille-uitgifte! Als enig bedrijf in België brengen wij de traditionele handgegraveerde werkwijze en de meest moderne computertechnieken met elkaar in harmonie.

Wij vereeuwigen het cultureel erfgoed en belangrijke mijlpalen in kunstmedailles en bas-reliëfs in gegoten brons.

Wij garanderen de beste prijs/kwaliteit!

Tel. 016 23 22 95 – E-mail: medailles@telenet.be

www.medailles-paulhuybrechts.be

Uw partner voor uw volgende penning- of medaille-uitgifte! Als enig bedrijf in België brengen wij de traditionele handgegraveerde werkwijze en de meest moderne computertechnieken met elkaar in harmonie.

Wij vereeuwigen het cultureel erfgoed en belangrijke mijlpalen in kunstmedailles en bas-reliëfs in gegoten brons.

Wij garanderen de beste prijs/kwaliteit!

Tel. 016 23 22 95 – E-mail: medailles@telenet.be

BRUSSEL IN DE HOLLANDSE PERIODE DOOR DE OGEN VAN BRAEMT & JOUVENEL – Deel II

**Albert Denayer
Luc Vandamme**

BELONINGSMEDAILLE VERZEKERINGSMAATSCHAPPIJ “COMPAGNIE DE BRUXELLES”

Collectie Penningkabinet Brussel

- Vz1. ★ COMPAGNIE DE BRUXELLES ★ (bovenaan langs de rand binnen dubbele cirkel)
★ POUR L' ASSURANCE A PRIMES CONTRE L'INCENDIE ★ (onderaan langs de rand binnen dubbele cirkel)

Een gevleugelde Sint-Michiël verslaat de draak die een toorts vasthoudt met zijn linkerhand en een dolk met zijn rechterhand. De draak heeft een menselijk gezicht.

Getekend links ter hoogte van de ster: BRAEMT F.

224

- Kz. DÉCERNÉE EN RECOMPENSE DE SERVICES RENDUS (rondom langs de rand)
Onderaan een open lauwerkrans van olijftakken samengebonden met een lint.
In het veld een open ruimte voor een naam.

- Kz1. idem
A / MAXIMILIEN VANDE PLASSCHE / A / SAINT-GILLES (in het veld)

- Kz2. Idem
DOMINIQUE VANDENBORRE / A CUREGHEM

- Kz3. Idem
À / Gustave Weydts / à / Gand (in het veld)

1819, Fisch, 48 mm, brons, zilver.

- Vz2. ASSURANCE CONTRE L'INCENDIE ET SOC^É D'ASS^E MUTUELLE (bovenaan langs de rand)
★ COMPAGNIE DE BRUXELLES ★ (onderaan langs de rand)
Een gevleugelde Sint-Michiël verslaat de draak die een toorts vasthoudt met zijn linkerhand en een dolk met zijn rechterhand. De draak heeft een menselijk gezicht.
Getekend links ter hoogte van de ster: BRAEMT F.

- Kz. DÉCERNÉE EN RECOMPENSE DE SERVICES RENDUS (rondom langs de rand)
Onderaan een open lauwerkrans van olijftakken samengebonden met een lint.
In het veld een open ruimte voor een naam.

Kz1. Idem

AUX CORPS DE POMPIERS DE BEAUMONT (in het veld)

1821, Fisch, 48 mm, brons, 38,68 gram, 34,69 gram, zilver, 43,61 gram, 41,21 gram.

Deze medailles werden samen met een bedrag in cash overhandigd aan redders bij een schadegeval. Later dienen zij om agenten te belonen. Er bestaan diverse varianten van deze medaille.

BibliografieGiacomo Landi, *Numismatiek van de verzekering – Belgique-Belgie, Nederland, Luxembourg*, Brussel, 1997, p. 47/48/49.Jan Lippens, *Catalogus van de patrijzen & matrijzen van het Museum van het Munthof, Boekdeel II, Niet-monetair slaggereedschap (tot 1880)*, n° 2330/2333, p. 251.**KONINKLIJKE VERENIGING VOOR SCHONE KUNSTEN TE BRUSSEL**

Collectie Penningkabinet Brussel

225

Vz. GVILIELMVS I (links langs de rand) / BELGARVM REX (rechts langs de rand)

Het hoofd van de koning naar links.

Getekend onder de halsafsnede: BRAEMT FECIT

Kz1. SOCIETAS REGIA / BRUXELLENSIS / ARTIUM LIBERALIUM / STUDIOSA

Tekst in het veld (vertaling): *Koninklijke Wetenschappelijke Vereniging van Brussel van de Vrije Kunsten*.

1820, 50 mm, brons, 47,88 gram.

Kz2. SOCIETAS / REGIA / HORTICVLTVRÆ / BELGII / BRVXELLIS.

Tekst in lauwerkrans met bloemen.

z.d., 49,96 mm, brons, 54,70 gram.

BibliografieJacob Dirks, *Beschrijving der Nederlandsche of op Nederland en Nederlanders betrekking hebbende penningen geslagen tusschen November 1813 en November 1863*, Deel I, Haarlem, 1889, n° 158, p. 145/146 (verwijst foutievelijk naar Guioth 1853, n° 7, p. 196).Jan Lippens, *Catalogus van de patrijzen & matrijzen van het Museum van het Munthof, Boekdeel II, Niet-monetair slaggereedschap (tot 1880)*, n° 936, p. 81.

SOCIÉTÉ ROYALE DE FLORE DE BRUXELLES

Vz1. SOCIÉTÉ ROYALE DE FLORE DE BRUXELLES. (Bovenaan langs de rand)

M D CCC XXII / (sierlijn) (in de afsnede)

De godin Flora, rechtstaand met een bloemenkroon op haar hoofd, steunt met haar elleboog op een kolom. Met haar rechterhand houdt zij een hoorn des overvloeds vast en met haar rechterhand een lauwerkrans. Aan haar voeten liggen korenhalmen en een ploegschaar. Rechts van de kolom staat een plant.

Getekend boven de afsnede op de kolom: BRAEMT F.

Er kunnen 2 verschillende types voorkomen nl. met of zonder een plant rechts van de kolom (Stempels 36a en 38a)

Vz2. Idem

Maar met links en rechts van Flora planten.

Vz3. SOCIÉTÉ DE FLORE. (Links langs de rand) / BRUXELLES. M D CCC XXII (rechts langs de rand)

Getekend in de afsnede: BRAEMT.F.

Kz. —

Een blanco veld in een lauwerkrans van bloemen en fruit.

1822, 37 mm, zilver, 25,03 gram, brons, 27,74 gram, verguld zilver met brede versierde rand, 65,98 mm, 39,34 gram.

Kz1. à Mr Hermans Lubbers / Juin 1836

37,21 mm, brons, 26,67 g.

Kz2. à M^r le B^{on} / Ch Vanderlinden / D'Hooghvorst / Mars 1836

37,34 mm, brons, 24,41 g.

Kz3. à Mr Kips-Massena / Fevrier 1837

37,29 mm, brons, 24,5 g.

Kz4. à Mr Aug De Janté / juin 1838

37,5 mm, brons, 24,8 g.

Kz5. à M^rC. Portaels / —•— / Septembre / 1846.

37,06 mm, brons, 21,31 g.

Kz6. VERVEINES COUPEES / HORS CONCOURS / MME HALKIN / JUILLET 1861

1861, 42,36 mm, brons, 31,36 g.

Kz7. Roses Coupées / 2e PRIX / Mr J.B. Vandervée / Juillet 1862
1862, 42,34 mm, brons, 31,79 g.

Kz8. Coll^{on} / de Pelargonium / 3e PRIX / Mr H. Cornelissen / Juillet 1862.
1862, 42,32 mm, brons, 31,55 g.

Kz9. Fleurs Coupées / hors Concours / Mme Halkin / Juillet 1862
1862, 38,13 mm, brons, 24 g.

Kz10. BELLE FLORAISON / — / 2e PRIX / LE CROPAESTUM AZUR / — / MR J. DE NEUF. / — /
MARS 1860.
1860, 38,25 mm, zilver, 21,62 g.

Kz11. A / MR PH. JANSSENS / 25 JUILLET 1857
1857, 38,15 mm, brons, 21,86 g.

Kz12. À / MR PH. JANSSENS / — / 13 JUILLET 1850 / (sierlijn)
1850, 37,29 mm, brons, 22,54 g.

Kz13. À / MR J. LINDEN / — / 24 JUILLET 1852 / (sierlijn)

Kz14. À / M^R. PH. JANSSENS / 13 MARS 1852 / (sierlijn)

Kz15. à / M^R. JANSSENS. / 11 MARS 1849 / (sierlijn)

Kz16. Verveines Coupées / - / hors concours / Mme Halkin / Juillet 1861

Onderwerp

Graaf Christyn de Ribaucourt, armenmeester van Brussel, was lid en voorzitter van deze koninklijke vereniging, opgericht naar het voorbeeld van Gent.

Bibliografie

Guioth, *Appel aux numismates*, in *Revue de la Numismatique belge*, Bruxelles, 1848, Tome IV, n° 87, p. 103/104.

Guioth, *Graveurs en médailles et Monnaies*, Joseph-Pierre Braemt, in *Revue de la Numismatique belge*, Bruxelles, 1853, 2e série, Tome III, n° 21, p. 200.

Jacob Dirks, *Beschrijving der Nederlandsche of op Nederland en Nederlanders betrekking hebbende penningen, geslagen tusschen November 1813 en November 1863*, Eerste Deel, Haarlem, 1889, n° 195, p. 161/162.

Graaf Arnold DU MONCEAU de BERGENDAL, *Kamer der Volksvertegenwoordigers, Catalogus van de stukken der verzameling van munten en penningen op 30 juni 1930*, Brussel, 1930, n° 4, p. 1

Jan Lippens, *Catalogus van de patrijzen & matrijzen van het Museum van het Munthof, Boekdeel II, Niet-monetair slaggereedschap (tot 1880)*, n° 1128/1133, p. 99/100.

Alph. De Witte, *Catalogue des poinçons et matrices du musée de l'hôtel des monnaies de Bruxelles*, Bruxelles, 1912, n° 38/43, p. 192.

Albert Denayer, *Médailles relatives à la ville de Bruxelles émises pendant la période hollandaise : 1815-1830* in: *Les Numismates de Bruxelles*, Périodique mensuel, n° 487, Mai 2005, nr. 14.

SCHOOL VOOR GENEESKUNDE BRUSSEL

Vz. GUILIELMUS I. (links) / BELGARUM REX. (rechts)
 Naakt hoofd van Willem I naar rechts.
 Getekend onderaan langs de rand: AD. JOUVENEL F.

Kz. SCHOLA MEDICA PRACTICA BRUXELLENSIS.
 Slang (naar rechts) drinkt uit een schaal.
 Blanco veld.

1823, 44 mm, zilver (36,65 gram)

Kz₁. idem als Kz. maar met volgende tekst in het veld
 PATHOL. MEDEC. 2^M PRAEM. J. DIEZ. MECHLIN BRUX.1823

Kz₂. idem als Kz maar met volgende tekst in het veld:
 PRÆM: / OPER: ANATOM: / GRANDEL / EX AUDEGEM (HANNO.)
 Onderaan: 1826 (langs de rand)

Kz₃. idem als Kz. maar met volgende tekst in het veld
 2UM PROEM: / ART: OBSTETRIC: / MERCHIE / EX CONDÉ
 IN GALLIA
 Onderaan: 1826

Kz₄. idem als Kz maar met volgende tekst in het veld:
 1UM PRAEM. / PHYSIOLOGIAE. / L. J. SADONEUX. / NAMURCENSIS.
 Onderaan: 1827 (langs de rand)

Kz₅. idem als Kz maar met volgende tekst in het veld:
 2UM PRAEM. / MINERALOGIÆ. / J. F. J. BAETENS. / BRUXELLENSIS.
 Onderaan: 1827 (langs de rand)

Kz₆. idem als Kz maar met volgende tekst in het veld:
 G. PRAEM: / OPER: ANATOMIAE / LUDOVICUS LEFRANCQ / BINCHIENSIS.
 Onderaan: 1830 (langs de rand)
 Opmerking: slang naar links

Bibliografie:

Guioth, *Appel aux numismates*, in *Revue de la Numismatique belge*, Bruxelles, 1848, Tome IV, n° 136, p. 113.

Guioth, *Graveurs Belges vivants*, n° 6, p. 200.

Alph. De Witte, *Catalogue des poinçons et matrices du musée de l'hôtel des monnaies de Bruxelles*, Bruxelles, 1912, n° 1, p. 201.

Munthof II, n° 1166, p. 103.

Jacobs Dirks, *Beschrijving der Nederlandsche of op Nederland en Nederlanders betrekking hebbende penningen geslagen tussen november 1813 en november 1863*, Haarlem, 1889, n° 223, p. 182 & n° 275, p. 222, pl. XXXVII.

Revue Belge 1848, n° 136, p. 113.

Albert Denayer, *Médailles relatives à la ville de Bruxelles émises pendant la période hollandaise : 1815-1830* in: *Les Numismates de Bruxelles*, Périodique mensuel, n° 487, Mai 2005, nr. 15 & 17.

OPRICHTING OUDERLINGENTEHUIS TE BRUSSEL

Vz. ---

Het godshuis in Brussel in vogelperspectief, hemelsbreed gezien.

- Kz. GUILLIELMO I. / BELGARUM REGE, / CURANTIBUS F. DE PAGE, / J. DE LA COSTE, J. DE SNELLINCK, / F. DE FREINS, / TH. VAN REYNEGOM DE BUZET, / G. MARCQ, CH.J. DE LIAGRE, / J.G. DIERT DE KERCKWERVE, / J.B. KOCKAERT ET J.F. DE STROOPER, / HOC HOSPITIUM / SENIBUS EXCIPIENDIS / AEDIFICATUM. / A.L.P. / PRAET. URB. L. DE WELLENS / A. MDCCCXXIV. / PARTOES AED. ARCH.
= *Onder de regering van Willem I, koning der Belgen, en door de zorgen van F. de Page (f.i.) en J.F. de Strooper is dit toevluchtshuis of gesticht voor het opnemen van oude lieden gebouwd, terwijl L. de Wellens burgemeester was in het jaar 1824. Partoes was de architect van het gebouw.*

1824, 33 mm, koper, brons, zilver.

229

Onderwerp:

Enkele medailles werden geslagen voor de "Conseil Général des Hospices et Secours", onder andere voor de herdenking van de eerstesteenlegging van het Grootgodshuis op 21 april 1824.

Een rekening van 13 februari 1828 vermeldde dat de gravure het werk was van Ad. Jouvenel fils. Het document had betrekking op de bestelling van slechts 25 exemplaren van de medaille in brons en in verguld brons. Een exemplaar in goud, bestemd voor de koning van de Nederlanden, en verscheidene exemplaren in zilver werden eerder al geslagen en uitgedeeld, waarschijnlijk in 1824.

Architect Henri Partoes was een bekend self-mademan. Hij werd geboren te Brussel in 1790 en stierf er in 1873. In 1840 werd hij benoemd tot vaste architect van de Brusselse armen- en ouderlingentehuizen, met verwijzing naar het Hospice Pacheco en het hospitaal St.-Jean.

Bibliografie:

Guioth, *Appel aux numismates*, in *Revue de la Numismatique belge*, Bruxelles, 1848, n° 113, p. 107/108.

Guioth, *Graveurs Belges vivants*, n° 2, p. 200.

Revue Belge 1848, n° 113, p. 107 (zegt p. 114: *cette medaille est de Jouvenel*).

Dirks, n° 245, p. 193 /194 (vermeldt verkeerdelijk 24 mm doormeter).

De Coster, n° 1061, p. 240.

Albert Denayer, *Médailles relatives à la ville de Bruxelles émises pendant la période hollandaise : 1815-1830* in: *Les Numismates de Bruxelles*, Périodique mensuel, n° 487, Mai 2005, nr. 16.

Claire Dickstein-Bernard, onder leiding van Jean-Marie Duvosquel & Joost De Geest, in de reeks "Musea Nostra", *De verzamelingen van het openbaar centrum voor Maatschappelijk Welzijn van Brussel*, Gent, 1994, een uitgave van het Gemeentekrediet.

HET KONINKLIJK BELGISCH GENOOTSCHAP VOOR TUINBOUW TE BRUSSEL

Collectie Penningkabinet Brussel

Vz. GVILIELMVS I (links langs de rand) / BELGARVM REX (rechts langs de rand)

Het hoofd van de koning naar links.

Getekend onder de halsafsnede: BRAEMT F.

Kz. SOCIETAS / REGIA / HORTICVLTVRÆ / BELGII / BRUXELLIS. (in het veld)

De tekst binnen een lauwerkrans van bloemen en fruit samengebonden met een lint.

Op het lint staat de volgende tekst: DODONEUS. RHEEDE. RUMPHIUS.

BOERHAAVE. JACQUIN. LOBEL. CLUSIUS.

1826, 50 mm, zilver, 44,76 gram, brons, 54,70 gram.

Bestaat ook met alleen de tekst van de keerzijde en een blanco voorzijde en lauwerkrans met bloemen.

z.d., 50,14 mm, brons, 54,83 gram, zilver, 50,08 mm, 44,76 gram.

230

Bibliografie

Guioth, *Appel aux numismates*, in *Revue de la Numismatique belge*, Bruxelles, 1848, Tome IV, n° 137, p. 113.

Guioth, *Graveurs en médailles et Monnaies*, Joseph-Pierre Braemt, in *Revue de la Numismatique belge*, Bruxelles, 1853, 2e série, Tome III, n° 27, p. 203.

Jacob Dirks, *Beschrijving der Nederlandsche of op Nederland en Nederlanders betrekking hebbende penningen, geslagen tusschen November 1813 en November 1863*, Eerste Deel, Haarlem, 1889, n° 285, p. 227.

Jan Lippens, *Catalogus van de patrijzen & matrijzen van het Museum van het Munthof*, Boekdeel II, *Niet-monetaire slaggereedschap (tot 1880)*, n° 1162/1163, p. 103.

MUZIEKWEDSTRIJD BRUSSEL

Collectie Penningkabinet Brussel

Schaal 1,5:1

Vz. (bloem) CERTAMEN MVSICVM MVNIFICENTIA REG. BELG. ET URB. BRVXELL. M D CCC XXVII. (rondom langs de rand)

Een lier omringt door acht stenen kronen waarop telkens de naam van de deelnemende stad staat: GAND. MONTH. .BRUG. LOV. ANTV. ANG. NAM. CORT.

Kz. VRBI / GANDAE / COREM REG. / SEN. ET POP. / OMN. VOTIS / VICTRICI

De tekst binnen een lauwerkans van eikentakken.

= Muziekwedstrijd dankzij de gulheid van de Koning van België en van de stad Brussel voor de stad Gent die met alle stemmen wint in tegenwoordigheid van de Koning, de senaat en het volk (= het stadsbestuur).

Fout in de tekst: COREM dient te zijn CORAM.

1827, 27,30 mm, verguld zilver, zilver, 11,10 gram, brons, 8,59 gram, tin.

Onderwerp

De Gentse harmonie Sint-Cecilia, opgericht in 1810, was in de eerste helft van de 19de eeuw één van de beste muziekverenigingen en nam deel aan verschillende wedstrijden o.a. in Brussel onder de leiding van de dirigent J.B. d'Hollander waar ze de eerste prijs behaalde.

http://www.museuminzicht.be/public/collecties/obj_detail/index.cfm?id=stamN.1015

Bibliografie

Guioth, *Appel aux numismates*, in *Revue de la Numismatique belge*, Bruxelles, 1848, Tome IV, n° 153, p. 115.

Guioth, *Graveurs en médailles et Monnaies*, Joseph-Pierre Braemt, in *Revue de la Numismatique belge*, Bruxelles, 1853, 2e série, Tome III, n° 30, p. 204/205.

Jacob Dirks, *Beschrijving der Nederlandsche of op Nederland en Nederlanders betrekking hebbende penningen, geslagen tusschen November 1813 en November 1863*, Eerste Deel, Haarlem, 1889, n° 289, p. 232/233.

Alph. De Witte, *Catalogue des poinçons et matrices du musée de l'hôtel des monnaies de Bruxelles*, Bruxelles, 1912, n° 62/63, p. 193.

Jan Lippens, *Catalogus van de patrijzen & matrijzen van het Museum van het Munthof*, Boekdeel II, *Niet-monetair slaggereedschap (tot 1880)*, n° 1167/1168, p. 104.

Jan Lippens & Roeland Van de Walle, *Gentse Penningen 1780 – 1980, Tentoonstelling 16.12.89 – 11.03.90*, Museum voor Volkskunde, Gent, 1989, n° C13.2, p. 74.

Joselito Eeckhout, *Veiling, zaterdag 19 mei 2012*, Heverlee, n° 654, inzetprijs 25€

OVERLIJDEN VAN BEELDHOUWER R. HONNOREZ

Vz. R· HONNOREZ· OB· BRUX· DIE· XIX· FEBR· AN· MDCCCXXVIII

Het naakte hoofd van Honnorez naar rechts.

Getekend onder het hoofd: *Ad Jouvenel F* (in schuin schrift)

Kz. ★ FIDEI· SPEIQUE· AMANTISSIMO· CARITATE· CLARO· DICAUIT· AMICITIA
 = de vriendschap heeft dit gewijd aan de vurige minnaar van trouw en vertrouwen en de door liefde beroemden.

Een mausoleum waarop een rechthoek met een ster in, die de letter G in het centrum draagt. Links een anker, rechts 2 ineengeslagen handen, onderaan, een hamer. Links en rechts van de rechthoek, een omgekeerde toorts, als teken van de dood. Getekend rechts, onder het voetstuk: JBJ (= vader!)

1828, 34 mm, brons (18,79 gram), tin.

Onderwerp:

Remy Honnorez was de Achtbare Meester (voorzitter) van de vrijmetselaarsloge *L'Espérance*. In zijn huis, Sint-Michielsplein 525 (nu: Martelaarsplein), werd zitting gehouden. Het was in zijn huis dat op 14 maart 1817 de Nederlandse kroonprins werd ingewijd. De vrijmetselarij was een vereniging van rechtschapen mannen die, verbonden door gevoelens van vrijheid, gelijkheid en broederschap, individueel en gezamenlijk ijverden voor maatschappelijke vooruitgang, en die aldus de liefdadigheid beoefenden in de ruimste zin van het woord.

Recent verscheen in dit verband een bijzonder interessant boek *Brussel, Vrijmetselaars in de Stad*, 2000. Brussel, ISBN 2-93-117-11-7, uitgeverij Marot.

Bibliografie:

Guioth, *Graveurs Belges vivants*, n° 7, p. 200.

Guioth, *Appel aux numismates*, n° 158, p. 116/117.

Alph. De Witte, *Catalogue des poinçons et matrices du musée de l'hôtel des monnaies de Bruxelles*, Bruxelles, 1912, n° 2/3, p. 201.

Jacobs Dirks, *Beschrijving der Nederlandsche of op Nederland en Nederlanders betrekking hebbende penningen geslagen tussen november 1813 en november 1863*, Haarlem, 1889, n° 306, p. 243/244, pl. XLI.

Munthof II, n° 1179-1180, p. 105.

Revue Belge 1848, n° 158, p. 117.

Revue Belge 1850, n° 26, p. 159 (1827 - arabische cijfers).

WILLEM I. BESCHERMER VAN WETENSCHAPPEN EN KUNSTEN

Collectie Penningkabinet Brussel

Vz₁. GVILIELMVS I. (links) / BELGARVM REX. (rechts)

Naakte hoofd van Willem I. naar rechts.

Getekend onder het hoofd: *Ad. Jouvenel F.*

Vz₂. GVILIELMVS · I (links) / BELGARVM · REX (rechts)

Tekst begint lager en detailverschillen in de uitvoering van het hoofd!

Maar getekend langs de rand onder het hoofd:

AD. JOUVENEL FILS

- Kz₁. DEVS NOBIS HAC (links) / OTIA FECIT (rechts)
 Rechtopstaande Minerva, antiek gekleed en met helm, tussen rechts, een wereldbol en links, een mannentorso zonder hoofd en benen.
 Getekend onderaan langs de rand: AD JOUVENEL FECIT
- Kz₂. DEVS NOBIS HÆC (links) / OTIA FECIT (rechts)
 Detailverschillen in de afbeeldingen.
 Getekend onderaan langs de rand: AD. JOUVENEL. FILS

1829, 45 mm, goud, brons (44,7 gram), tin (26,50 gram).

Onderwerp:

Deze medaille moest dienen als prijspenning ter bevordering van kunsten en wetenschappen en zou uitgereikt worden door koning Willem I. In de verzameling Teyler kwam zij voor in zilver.

Bibliografie:

Guioth, *Graveurs Belges vivants*, n° 8, p. 200 (vermeldt: *Il n'a jamais été fait usage de cette médaille, et il n'en existe au plus que vingt exemplaires; les coins sont brisés*) (nota: de ongebroken stempels bevinden zich in de verzameling van de Koninklijke Munt).

De Witte, n° 4, p. 202.

Jacobs Dirks, *Beschrijving der Nederlandsche of op Nederland en Nederlanders betrekking hebbende penningen geslagen tussen november 1813 en november 1863*, Haarlem, 1889, n° 313, p. 249, pl. XLII (vermeldt AD JOUVENEL FILS).

Munthof, II, n° 1187, p. 106 (matrijs Vz₂).

Revue Belge 1848, n° 166, p. 118 (stempel gebroken van Vz₁ – kleinere oplage van Vz₂!).

TENTOONSTELLING NATIONALE INDUSTRIE / INHULDIGING MUSEUM KUNST EN INDUSTRIE

Collectie's Penningkabinet Brussel
 Schaal 1,5/1

Vz1. GUILIELMUS I. (links langs de rand) / BELGARUM REX (rechts langs de rand)

Zijn hoofd naar links.

Getekend onder de halsafsnede met: BRAEMT. F.

Vz2. GVILIELMVS I. (links langs de rand) / BELGARVM REX (rechts langs de rand)

Ander omschrift Vz1

Getekend BRAEMT.F.

Kz1. INVENTAS · VITAM · EXCOLUERE · PER · ARTES (bovenaan langs de rand)

= Door de uitgevonden kunsten heeft men het leven beschaafd.

CIVITAS · BRUXELLENSIS / ÆDIFICAVIT (onderaan in de afsnede)

= Gebouwd door de gemeente Brussel.

S.P.Q.B. / INDUSTRIÆ ET ARTIBUS / M D CCC XXX (in het fronton van het gebouw)

= De raad en het volk van Brussel aan nijverheid en kunsten.

Zicht op de voorgevel van het vroegere paleis van Karel van Lotharingen.

S.P.Q.B. = S (enatus) P(opulus) Q(ue) B(ruxellensis)

Getekend onderaan in de afsnede: BRAEMT F.

Kz2. Idem maar de tekst staat verder uiteen zodat de tekst eerder begint en verder eindigt.

1830, Koninklijke Munt, 46,51 mm, goud, 51,56 gram, zilver, 39,12 gram, brons, 38,46 gram

Onderwerp

Karel van Lorreinen, gouverneur van de Oostenrijkse Nederlanden, kocht dit domein in 1750 voor 60.000 Hollandse guldens. Dichter en architect Jean Faulte deed de renovatie en beeldhouwer Delvaux deed de binneninrichting. In dit paleis bevond zich een vrijmetselaarstempel, een studio lo (laboratorium van een alchemist) en één van de grootste alchemistische bibliotheken. In 1830 bood het onderdak aan het nieuwe Museum van de Industrie. Dit paleis werd niet officieel ingehuldigd en geen enkele plechtigheid greep plaats bij het leggen van de eerste steen van het gebouw.

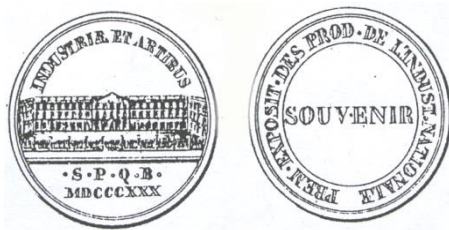
Bijna onmiddellijk na de start van de nationale tentoonstelling te Brussel, breekt de opstand uit. Werden er medailles uitgereikt aan de deelnemers? Guioth schrijft hierover: *les événements du mois août (...) empêché l'entière distribution de cette médaille, qui est rare.*

Bibliografie

- Guioth, *Histoire numismatique de la révolution belge*, Hasselt, 1844, n° VII, p. 11, pl. 1.
 J.L.Guioth, *Histoire numismatique de la Belgique*, Tome II, Bruxelles, 1869, n° 1, p. 5, pl. I.
 Guioth, *Graveurs en médailles et Monnaies*, Joseph-Pierre Braemt, in *Revue de la Numismatique belge*, Bruxelles, 1853, 2e série, Tome III, n° 39, p. 207.
 Victor Tourneur, *Catalogue des médailles du Royaume de Belgique*, Tome Premier (1830-1847), Bruxelles, 1911, n° 41, p. 11/12, plaat I, 8.
 Jacob Dirks, *Beschrijving der Nederlandsche of op Nederland en Nederlanders betrekking hebbende penningen, geslagen tusschen November 1813 en November 1863*, Eerste Deel, Haarlem, 1889, n° 338, p. 273/274, pl. XLIV.
 Graaf Arnold DU MONCEAU de BERGENDAL, *Kamer der Volksvertegenwoordigers, Catalogus van de stukken der verzameling van munten en penningen op 30 juni 1930*, Brussel, 1930, n° 14, p. 4 (Exemplaren in zilver en in brons en exemplaar waarop GUILIELMUS geschreven wordt GVILIELMVS – vermeldt Ø 45 mm))
 Paul Huybrechts, *Brussel, hart van Europa*, tentoonstelling in de Kredietbank te Brussel van 6 september tot 4 oktober 1991, n° 1, p. 16 (vermeldt verkeerdelijk 50 mm als doormeter)
 Jan Lippens, *Catalogus van de patrijzen & matrijzen van het Museum van het Munthof, Boekdeel II, Niet-monetair slaggereedschap (tot 1880)*, n° 1196/1201, p. 107.
Het vorstenportret op munt en biljet 1830-1991, Tentoonstelling in het Museum voor Geld en Geschiedenis van de Nationale Bank van België naar aanleiding van de Koninklijke verjaardagen 60-40, 22 maart – 15 september 1991, Brussel, foto 2, p. 54.
 Titus M. Eliëns, *De iconografie van de 19^e-eeuwse prijspenning*, in *De Beeldenaar*, september/oktober 1991, 15^e jaargang, n° 5, p. 425/431.

TENTOONSTELLING VAN DE INDUSTRIE

235

- Vz. INDUSTRIÆ ET ARTIBUS (bovenaan)
 = Aan Nijverheid en Kunsten
 ·S· P· Q· B· / MDCCCXXX (in afsnede)
 Voorgevel en omheining van het industriepaleis.
- Kz. PREM· EXPOSIT· DES PROD· DE L'INDUST· NATIONALE. (rondom) SOUV·ENIR (in het veld)

1830, 25 mm, brons

Onderwerp:

Het paleis van de industrie werd niet-officieel ingehuldigd en geen enkele plechtigheid heeft de eerstesteenlegging vergezeld. Enkel op de door het koninklijke besluit van 30 juni 1830 vastgestelde datum van 15 juli, openden de minister van Waterstaat, Industrie en Koloniën, de provinciegouverneur, de staatsdeputatie, het regentencollege, de handelskamer en de commissie belast met de organisatie van de tentoonstelling, het paleis. Vervolgens werd er proces-verbaal opgesteld van de ceremonie en werd het publiek onmiddellijk daarna toegelaten.

De koning, vergezeld van prins Frédéric, heeft de salons bezocht op 10 augustus. Zijne Majesteit werd ontvangen door de minister van Waterstaat en door de commissievoorzitter. Dit koninklijk bezoek duurde van 8u 's morgens tot 2u30 in de namiddag.

De gebeurtenissen van de maand augustus hebben de volledige verdeling van deze medaille verhinderd. Er waren 1045 exposanten, verdeeld per provincie: Antwerpen 63; Brabant 375; West-Vlaanderen 95; Oost-Vlaanderen 149; Henegouwen 65; Luik 59; Limburg 20; Luxemburg 18. De 183 resterende kwamen van de noordelijke provincies. De koloniale producten die zeer talrijk waren, maakten geen deel uit van deze telling.

Bibliografie:

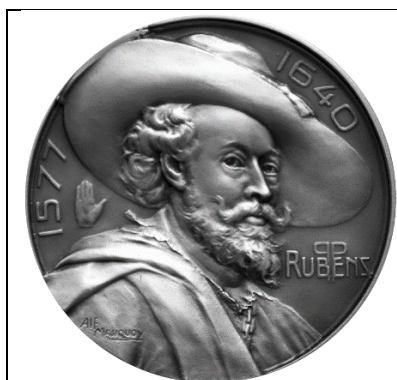
Guioth, n° 8, pl. 2, p. 11-12.

Guioth, *Graveurs Belges vivants*, n° 3, p. 199.

Alph. De Witte, *Catalogue des poinçons et matrices du musée de l'hôtel des monnaies de Bruxelles*, Bruxelles, 1912, n° 3, p. 189.

Jacobs Dirks, *Beschrijving der Nederlandsche of op Nederland en Nederlanders betrekking hebbende penningen geslagen tussen november 1813 en november 1863*, Haarlem, 1889, n° 339, p. 274, plaat XLIV.

Guioth vermeldt Jouvenel als graveur zonder opgave van het waarom, wat door Forrer en Dirks in hun latere werken wordt overgenomen. In het archief van de Koninklijke Munt is het stempelmateriaal van deze medaille momenteel niet terug te vinden. Dat was blijkbaar wel het geval toen De Witte zijn catalogus maakte...

**DE MEDAILLES VAN HET BESTENDIG MUZIEKFESTIVAL VAN
ANTWERPEN 1885 -2004**

Ludo Hulsmans

Luc Vandamme

GRATIS TE VERKRIJGEN VOOR DE LEDEN

Mits storting van 6€ voor de verzending- en verpakkingskosten

BE30 7512 0356 1311

BIC AXABBE22

GEMEENTEPENNINGEN & MEDAILLES 2015

NIEUW 2015

2015-25	<u>BRUGELETTE/PAIRI DAIZA/TIJGER</u>	Bezoekerspenning	2015
a.	alpaca 12 31mm	1000 ex. scriptA/fijne kartelrand	€ 2.00
b.	alpaca 12 31mm	1000 ex. scriptB/fijne kartelrand	€ 2.00
2015-26	<u>BRUGELETTE/PAIRI DAIZA/XINGHUI (PANDA 1)</u>	Bezoekerspenning	2015
a.	alpaca 12 31mm	1000 ex. scriptA/fijne kartelrand	€ 2.00
b.	alpaca 12 31mm	1000 ex. scriptB/fijne kartelrand	€ 2.00
2015-27	<u>BRUGELETTE/PAIRI DAIZA/ (PANDA 2)</u>	Bezoekerspenning	2015
a.	alpaca 12 31mm	1000 ex. scriptA/fijne kartelrand	€ 2.00
b.	alpaca 12 31mm	1000 ex. scriptB/fijne kartelrand	€ 2.00
2015-28	<u>ANTWERPEN/450 JAAR STADHUIS</u>	Bezoekerspenning	2015
c.	alpaca 12 31mm	1000 ex. scriptA/fijne kartelrand	€ 2.00
d.	alpaca 12 31mm	1000 ex. scriptB/fijne kartelrand	€ 2.00
2015-29	<u>WATERLOO</u> (Edelcollecties)	Beeltenis van Koning Willem I/SLAG BIJ WATERLOO/ 18 JUNI 1815/DE PRINS VAN ORANJE BIJ QUATRE BRAS/ EINDE VAN DE FRANSE BEZETTING. kz.:Wapen van het Koninkrijk en de 12 provinciën/ KONINKRIJK DER NEDERLANDEN.	2015
a.	zwaar verzilverd 40mm 27.75g	--- ex. proof/met kleur	€ 44.95
2015-30	<u>WATERLOO</u>	Reeks : DE SLAG BIJ WATERLOO 1815-2015	18.06.2015
	vz.1:Keizer Napoleon I Bonaparte en de Hertog van Wellington/WATERLOO/1815-2015		
	kz.1:MDCCCXV-XVIII JUNI-MMXV/leeuw naar links/WATERLOO		
a.	massief brons 36mm 29g	25000 ex. prooflike	€ 24.95
2015-31	<u>WATERLOO</u>	Reeks : DE SLAG BIJ WATERLOO 1815-2015	18.06.2015
	vz.2:NEAPOLIO IMPERATOR/hoofd naar rechts		
	kz.2:MDCCCXV-XVIII JUNI-MMXV/leeuw naar links/WATERLOO		
a.	massief brons 36mm 29g	25000 ex. prooflike	€ 24.95
b.	brons, ruthinium, 24kt goud 36mm 29g	10000 ex.	€ 59.95
2015-32	<u>WATERLOO</u>	Reeks : DE SLAG BIJ WATERLOO 1815-2015	18.06.2015
	vz.3:ALEXANDER I TOTIVS ROSSIAE IMPERATOR/hoofd naar rechts		
	kz.3:MDCCCXV-XVIII JUNI-MMXV/leeuw naar links/WATERLOO		
a.	massief brons 36mm 29g	25000 ex. prooflike	€ 24.95
2015-33	<u>WATERLOO</u>	Reeks : DE SLAG BIJ WATERLOO 1815-2015	18.06.2015
	vz.4:GEORGE P REGENT/hoofd naar links		
	kz.4:MDCCCXV-XVIII JUNI-MMXV/leeuw naar links/WATERLOO		
a.	massief brons 36mm 29g	25000 ex. prooflike	€ 24.95

237

===== voor alle inlichtingen,
 nieuwe penningen aan uitgifteprijs, en speciale aanbiedingen,

- penningen en medailles 1914-18 en 1940-45

- BELGIAN HERITAGE COLLECTORS COIN

- DEVOTIE: abten-abdijen-heiligen-kerken-Lourdes-pausen-schapulieren, enz.

- EGMP/AEN-penningen en JAARBOEKEN

- ERETEKENS

- GENT/VOORUIT

- JETONS (België, Nederland, Duitsland, Frankrijk, en varia)

- KMB: penningen uit jaarsets België, bezoekerspenningen

- KOPIE ANTIEKE EN OUDE MUNTEN

- medailles: RUBENS en BELGISCH KONINGSHUIS

- PROMOTIE VAN DE MEDAILLE: jaarmedailles en aanwezigheidspenningen

- PSEUDO-BANKBIJETTEN (221)

- REEKEN penningen: ANTWERPEN/STOETEN(7) – ANTWERPEN/FUSIE(8) – N.C.O.V. (8) – 50 OLYMPICS (12) WIJMENTEELT/KLEIN BRABANT(10) – BELGISCHE PROVINCIES (10)

- THEMA-penningen (molens, kastelen, enz.)

- WAPENSCHILDEN van steden en gemeenten

U kan terecht bij: Marc Willemans, Eekstraat 174-9160 Lokeren/tel. : 093487199/email : marc.willemans @ telenet.be

Jean ELSSEN & ses Fils n.v.

ONZE EXPERTEN SCHATTEN GRATIS UW VERZAMELING EN BETERE
MUNTEN DIE WORDEN INGELEVERD VOOR ONZE VEILINGEN.
DE CATALOGUS WORDT IN HEEL DE WERELD VERSTUURD.
OP ONVERKOCHTE LOTEN ZIJN ER GEEN KOSTEN.

VEILING 127
5 DECEMBER 2015

Verzamelingen
antieke munten

Jean ELSSEN & ses Fils n.v.
Tervurenlaan 65
B-1040 Brussel

Tel : +32-2-734.63.56
Fax : +32-2-735.77.78

info@elsen.eu
www.elsen.eu

Numismatica Herentals EGMP 12^e COIN EVENT

INTERNATIONALE MUNTENBEURS

zondag 13 december 2015 8u30 - 15u

Sporthal De Vossenbergh
Markgravenstraat 93 B-2200 Herentals

400 m tafelruimte voor numismatisch- en archeologisch materiaal

101 internationale standhouders B/NL/D/F/UK/P/Lib

11u lezing door Dhr. Raf Van Laere gratis bij te wonen *Loden verzegelingen in de Noordelijke- en de Zuidelijke Nederlanden*

promotiestanden van diverse organisaties & verenigingen

tafelreservatie 10 € / m

Numismatica Postbus 105 - B-2200 Herentals
0471 329 179 rudylillen@telenet.be

BE43 0014 2061 3601 GEBABEBB

www.numismatica-herentals.be

standhouders toegang opbouwen vanaf 7 u – ontbijten mogelijk - catering aan de tafels
EGMP & AEN : inkom 1 € - overige bezoekers 2 € - gratis toegang voor – 16 jarigen

PIERRE JOSEPH BRAEMT
EERSTE GRAVEUR VAN HET ONAFHANKELIJK BELGIË

André Poels
Luc Vandamme
Didier Vanoverbeek

Eindelijk een zeer uitgebreid overzicht van al het werk van deze graveur, alle medailles afgebeeld en veel stempelmateriaal van de Koninklijke Munt van België.
 250 pagina's

KOSTPRIJS 29,5€
 + 2,5€ voor de verzending- en verpakkingskosten
 BE30 7512 0356 1311
 BIC AXABBE22

PIETER PAUL RUBENS
EEN VERZAMELING PORTRETTEN

André Poels
Luc Vandamme

Het relaas van een levenslange verzameling portretten van één man: Rubens
 Alle medailles afgebeeld in kleur
 40 pagina's

KOSTPRIJS 19,5€
 + 2,5€ voor de verzending- en verpakkingskosten
 BE30 7512 0356 1311
 BIC AXABBE22

PAULETTE VERDOOT, EEN BALLERINA, EEN MEDAILLE, EEN DRAMA en PAULETTE VERDOOT EN EGYPTE

Marcel M. Celis
 Eugène Warmenbol

PRIJS VOOR DE LEDEN 10€
 PRIJS VOOR NIET LEDEN 19,5€
 Mits 3€ voor de verzending- en verpakkingskosten
 BE30 7512 0356 1311
 BIC AXABBE22

VERNIEUWING VAN DE LIDGELDEN 2016 RENOUVELLEMENT DES COTISATIONS 2016

Vanaf heden kan U Uw lidgeld vernieuwen voor het jaar 2016. Het bedrag van de verschillende lidgelden is voor volgend jaar niet gewijzigd en zoals elk jaar heeft U de keuze:

Lidgeld vzw Promotie van de Medaille 45€ (België) / 50€ (Buitenland)
 Lidgeld van FIDEM België (producenten van medailles) 60€ (privé personen) / 120€ (musea) / 200€

Het lidgeld van beide verenigingen samen bedraagt dus 105€ (België) / 110€ (Buitenland)

Wat echter ook kan:

Steunend lid van de vzw Promotie van de Medaille: 125€ (België) / 130€ (Buitenland)
 Steunend lid van beide verenigingen samen bedraagt: 185€ (België) / 190€ (Buitenland)
 Rekeningnummer: BE09 2100 2975 0457 BIC/SWIFT GEBABEBB

Vous pouvez, dès à présent, renouveler vos cotisations pour l'année 2016. Le montant des différents cotisations restent inchangés cette année encore et comme d'habitude deux formules vous sont proposées:

Cotisation Promotion de la Médaille asbl 45€ (Belgique) / 50€ (l'étranger)
 Cotisation de FIDEM Belgique 60€ (personnes privées) / 120€ (musée) / 200€
 (producteurs de médailles)

La cotisation des deux associations ensemble est de 105€ (Belgique) / 110€ (l'étranger)

Que-ce qui est encore possible:

Membre soutenant de la Promotion de la Médaille asbl: 125€ (Belgique) / 130€ (l'étranger)
 Membre soutenant des deux associations ensemble est de 185€ (Belgique) / 190€ (l'étranger)
 Compte bancaire: BE09 2100 2975 0457 BIC/SWIFT GEBABEBB

De raad van Bestuur aan het werk

Gabriël Stautemas, Stefan De Lombaert en ons nieuw bestuurslid Liliane Versluys

Beeldhouwster Liliane Versluys

Op de tentoonstelling INTIEM / IN TEAM als lid van de kunstenaarsgroep *Vrouweninallestatien*
Engelenburcht, Kruineikestraat 5, 3150 Tildonk
Met dank aan fotograaf Bob Autrique

De galerij van Engelen Marx in Leuven neemt actief deel aan het FIDEM-Belgium jaar 2016. De start wordt genomen tijdens de maand maart van 2016 met een tentoonstelling die het resultaat zal tonen van onze workshop medailles georganiseerd in 2015 in de galerij Engelen-Marx. En waarbij vijf exclusieve medaille-sculpturen zullen getoond worden. Het betreft werken van een 15-tal kunstenaars uit bijna evenveel landen.

Cor Engelen heeft enkele jaren terug een naslagwerk uitgegeven met als titel *LA SCULPTURE EN BELGIQUE À PARTIR DE 1830*". Het betreft 7 rijkelijk geïllustreerde boeken (goed voor 17 kg) waarin alle Belgische medailleurs-beeldhouwers worden vermeld. Je vindt er zeer veel foto's in van beeldhouwwerken en medailles. En van elke kunstenaars een uitgebreide curriculum vitae. Een bijna oneindige bron van informatie en onontbeerlijk voor elke gedegen medailleverzamelaar. Zeker aan te raden.

De oorspronkelijke uitgifteprijs was 350€ maar Cor stelt 5 pakketten ter beschikking voor de leden van de vzw Promotie van de Medaille aan de spotprijs van 200€.

Kunstgalerij Engelen-Marx, Dirk Boutsiaan 15 – 3000 Leuven – Tel. 016/233919

Cornelis.engelen@telenet.be of marierosemarx@gmail.com

FIDEM 2016 IN BELGIUM

OPROEP TOT MEDEWERKING

Tijdens de bestuursvergadering van de Promotie van 23 oktober 2015 werd afgesproken om medewerkers op te roepen voor de specifieke taken van de komende maanden:

- 1) *Tijdens de maand november 2015 komen tientallen pakketten toe met de medailles van de deelnemende landen. Deze moeten uitgepakt worden, gefotografeerd, en opnieuw ingepakt in afwachting van het inrichten van de tentoonstelling. Elke afbeelding moet bewerkt worden. Tevens mag nagedacht worden over de presentatie van elk land. Bij elke auteur hoort een naamkaartje, en bij elk land hoort een symbool (bv. een vlagje) De teksten aangaande de kunstenaars en hun werken moeten verwerkt worden.*
- 2) Wij hebben een oproep gedaan naar al de musea, munthuizen, medailleverenigingen, veilinghuizen, gieterijen e.d. die lid zijn van FIDEM om een publiciteit te plaatsen in de catalogus. Wie adressenlijsten heeft van soortgelijke instellingen of wie bijkomende suggesties heeft wordt vriendelijk verzocht hierover informatie te verschaffen. Tevens zoeken wij een persoon die zich specifiek met de "publiciteit" wil bezig houden.
- 3) *Sponsoring gezocht! Wie instellingen kent die het medaillegebeuren een hart toedragen, mag ons hiervan op de hoogte brengen. Wie goeie relaties heeft met de bankensector mag navragen of wij kunnen beschikken over notablokken, schrijfgierief, conferentietassen en badges of halslinten met naamkaartjes. Conferentietassen moeten stevig en praktisch zijn gezien het aanzienlijk pakket informatie dat erin komt. Aantal: 200 stuks. De sponsor wordt vermeld op alle mogelijke plaatsen. Onze bankrekening is bij BNP Paribas-Fortis. Ook voor de programmabrochures en de affiches zoeken wij sponsors.*

Graag uw medewerking melden via medailles@telenet.be of tel 016 232295 – voor het welslagen van FIDEM 2016 wordt van elke medaille minnaar verwacht om een steentje bij te dragen!

VROEG BESTELD

Elk jaar krijgen de leden die deelnemen aan de Algemene Vergadering, de volgende is op 26 maart 2016, gratis een aanwezigheidspenning. Ook dit jaar is dit weer het geval, tesamen met trouwens nog een ander cadeau (ter waarde van 30€).

Beschrijving:

Voorzijde: de afbeelding van de 4 muntmeestertekens van de laatste 4 muntmeesters en de datum van hun introductie op de muntstukken, nl. een lamskop en het jaartal 1960 voor de heer Gaston Lamquet, een gestileerde vogel en het jaartal 1963 voor de heer Robert Vogelee, een weegschaal en het jaartal 1987 voor de heer Romain Coenen en een ganzenveer voor de heer Serge Lesens.

Keerzijde: de tekst ALGEMENE VERGADERING PROMOTIE VAN DE MEDAILLE / ASSEMBLEE GENERALE PROMOTION DE LA MEDAILLE / 26-3-2016

Opdrachtgever: Koninklijke Munt van België

Ontwerp en gravure: Didier Vanoverbeek (ontwerp) en Luc Luyckx (gravure)

Technische kenmerken

Gewicht: 22 g

Dikte: 2,60 mm

Diameter: 37 mm

Rand: glad

Metaal: tombak, zilver

Onderwerp

Gaston Lamquet werd geboren te Namen op 28.6.1905 en overleed te Brussel op 24.3.1963. Hij werd benoemd tot muntmeester in toepassing van het KB van 11 oktober 1957. Het was onder zijn bestuur dat de traditie om op onze munten opnieuw een munt - en muntmeesterteken te plaatsen in ere werd hersteld. Ondanks het feit dat hij Franstalig was, liet hij zich bij zijn keuze van een muntmeesterteken inspireren door de Nederlandstalige lezing van zijn naam: een lamskop .

Bibliografie

Munt Info N°55 (mei 2011), p.12

KMB 820 / 807

Voor het eerst sinds de oprichting van de vzw Promotie van de Medaille kan U deze penning ook kopen in tombak of zilver. **Wel te bestellen voor 1/12/2015 bij luc_vandamme@outlook.com of andrepoels@telenet.be**

Prijzen: koper: 14,5€ / zilver 68,5€ (opgepast de zilverprijs kan schommelen) (zilver 92,5%-22,85 gram)

EEN AANDENKEN AAN HENRI DE TOULOUSE LAUTREC.

Stautemas Gabriël

In de topjaren van hun medailleproductie gaf de 'Monnaie de Paris' jaarlijks enkele medailles uit op 250 exemplaren, enkel bestemd voor de leden van de 'Club Français de la Médaille'. Gewoonlijk onderscheidt de afwijkende diameter en de nummering in de rand deze uitgaven van de identieke ongelimiteerde oplagen uit de verkoop catalogus. Uitzonderlijk, zoals bij deze hommage medaille aan Toulouse Lautrec, verschillen beide uitgaven niet alleen in diameter maar ook in het aangewende productieproces en de iconografie.

Galtié André Léon (Toulouse 1908-1983) boetseerde het model dat bij de 'Monnaie de Paris' in 1969, na reductie, enerzijds in gepatineerd brons werd gegoten op 100 mm. diameter (250 genummerde exemplaren voorbehouden aan de leden van CFM), en anderzijds in verguld brons werd geslagen op 81 mm. diameter (ongelimiteerde oplage voor de verkoop uit de catalogus).

Voorzijde: identiek voor beide uitgaves op de diameter na.

245

Henri Marie Raymond, graaf de Toulouse- Lautrec-Monfa (Frans kunstschilder, graficus en lithograaf, Albi 24.11.1864 – Kasteel Malromé Gironde 09.09.1901) in vooraanzicht en getooid met een grote Mexicaanse hoed uit stro, kijkt de toeschouwer aan met een scherpe vinnige blik. Hij is een van de beste chroniqueurs van zijn tijd: de 'Belle Epoque', die hij realistisch weergeeft zonder te moraliseren. Onderaan rechts naast de hals afsnede het handteken van de medailleur.

Keerzijde van het gegoten exemplaar:

Langs de rand in legende: '1814 HT Lautrec 1901' en onderaan 'Galtié'.

De bovenste helft van het veld is ingenomen door een jonge naakte vrouw met gesloten ogen en een uitgeblust gezicht, de benen gespreid en met haar beide handen haar schoot bedekkend. Het geheel roept geen erotische spanning op, integendeel, het toont de intriëste menselijke miserie waarin de 'publieke vrouw' in die tijd haar dagen doorbracht. Dit in tegenstelling met de onderste helft van het veld waar een scene uit de met glamour en glitter overladen opvoeringen in de 'Moulin Rouge' wordt geëvoceerd. Welgestelde Parijse burgers, opgetooid in hun beste kledij, bewonderen de act van de danskunstenars 'Valentin le Désossé' en 'La Goulue'.

Op deze zijde vat de medailleur het ganse oeuvre van de schilder samen: de illustratie van het decadente Parijse nachtleven in de tweede helft van de 19de eeuw, en het dramatisch aspect van zijn bestaan (een misvormde dwerg met geniaal grafisch talent tussen de prostituees en verslaafden).

Keerzijde van het geslagen exemplaar:

Langs de bovenrand: '1864 4 T Lautrec 1901'.

Het ganse veld is ingenomen met de uitvergrootte scene uit de Moulin Rouge zoals afgebeeld op de onderste helft van het gegoten exemplaar.

246

Rand van het gegoten exemplaar is niet gezien. Op het geslagen exemplaar wordt vermeld:
1971 – hoorn des overvloeds – bronz.

Ook exclusief voor de leden van de 'Club Français de la Médaille' ontwierp de Franse schilder-medailleur **Roger BEZOMBES** (Parijs 17.01.1913-09.08.1994) een speciale medaille als eerbetoon aan Toulouse-Lautrec. Deze geniale maar misvormde man had, zoals zijn tijdgenoten bevestigen, wondermooie ogen. En gezien zijn bijziendheid, was zijn neusbril steeds aanwezig. Dit, in combinatie met de scherpe artistieke blik van de te huldigen kunstenaar, inspireerde de medailleur bij het ontwerpen van zijn medaille. In 1983 goot de 'Monnaie de Paris' de medaille in verzilverd brons met als afmetingen 90x45 mm. op 120 genummerde exemplaren. Nadien werd de email bedekking aan de voorzijde aangebracht.

Voorzijde: de medaille heeft de vorm van een neusbril. Op de brug tussen de twee glazen staat het handteken van de medailleur: Roger Bezombes. Op de plaats van de brilglazen is in email een fragment uit de beroemde lithografieën van Toulouse-Lautrec afgebeeld.

Links: een fragment uit 'La femme au corset' uit 1896,

Rechts: een fragment uit 'La loge au mascaron doré' uit 1894.

Keerzijde: in het midden, over de brug tussen de twee glazen, een getrouwe weergave van het handteken van Lautrec met daaronder, op de plaats waar de pupillen zouden staan, zijn monogram.

Rand: hoorn des overvloeds – bronz – 1988 – N° 31/120

Bibliografie:

Meerdere auteurs, *Genie en wereld TOULOUSE-LAUTREC*, Uitgeverij Heideland-Hasselt België, 1969

Medaille gemodelleerd door Galtié André:

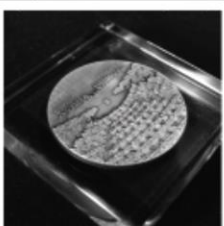
Catalogus Général Monnaie de Paris, 4** p.778.

Medaille gemodelleerd door Bezombes Roger:

Catalogus Général Monnaie de Paris, 4**** p. 84.

Le club français de la médaille, premier trimestre 1984, n° 82/83, p.75.

			
graveerwerken - stempels - medailles			
			
eretekens - awards - naamplaten - pins			
 MAUQUOY®		Industrieweg 12 2280 Grobbendonk +32 (0) 14 50 79 10 info@mauquoy.com www.mauquoy.com	

Fleur De Coin
Lea Vandenbruwaene
 Lic. Kunstgeschiedenis
 Burgstraat 139
 B-9000 Gent
 tel. 0032 (0)9 233 31 38
 fax 0032 (0)9 225 93 97
 gsm 0032 (0)477550213
 info@fleurdecoin.be
 www.fleurdecoin.be

Geachte Klant, momenteel geldt er een reductie van 10 tot 20 % op de prijslijsten 13 tot 27 op www.fleurdecoin.eu

Cher client, À partir d'aujourd'hui il y a une reduction de 10 à 20 % sur les listes 13 à 27 sur www.fleurdecoin.eu